АБАҺАН УЯЛГАЯА ДҮҮРГЭ, ХЭЛЭҺЭН ҮГЭДӨӨ ХҮРЭ!

1966 ондо—шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ республикымнай хүдөөгэй ажалшадай бэелүүлхэ зорилгонууд тодорхойлогдобо. Гектар бүрииhөө хэды шэнээн ороохо таряа (тэрэ тоодо шэниисэ), овощ, хартаабха, кукурузын ногоон намаа, саахарай свёкло, үбhэ ногоо ургуулжа абабал, социалис уялга дүүргэгдэhэндэ тоологдохоб гэжэ эли болоо. Аймаг, үйлэдбэриин управлени бүхэн өөрынгөө эрхэ нүхэсэл, арга боломжо, байгаалиин онсо илгаае хараада абажа, газар тарялангай ургаса дээшэлүүлгээр ямар туйлалта бэелүүлхэ аргатай байhанаа бодолжо үзөөд, тодорхой зорилго урдаа табинхай. Жэшээлхэдэ, Кабанскын аймаг гектар бүхэнhөө 12 центнер ороохо таряа, 13 центнер шэниисэ, 11 центнер сабшалангай үбhэ, 25 центнер таримал ногоо ургуулжа абаха уялгатай, харин тиихэдэнь Ярууны аймаг 8 центнер ороохо таряа, 8 центнер сабшалангай үбhэ, 15 центнер таримал ногоо ургуулха уялгатай. Иигэжэ аймаг бүхэн арга боломжоёо hайтар хаража, зүбөөр тодоруулжа мэдээд, бэелүүлжэ шадаха зэргээр уялга абаhан болоно. Энэ хадаа тон зүб.

Зүгөөр абаhан уялгаяа дүүргэхын, хэлэhэн үгэдөө хүрэхын тулада социалис мүрысөө хаана хаанагүй үргэнөөр эмхидхэхэ, дэлгэрүүлхэ, мүрысөөнэй ябасые хирэ-хирэ болоод лэ шалгажа дүнгыень гаргаад, илагшадые элирүүлхэ, урмашуулха, хожомдогшодые урагшань татаха. туhалха гээшэ социалис мүрысөөнэй нангин үг заншал ха юм. Олонхи аймагууд хоорондоо мүрысөөнэй хэлсээ баталанхай. Бэе бэедээ ябалсажа, абаhан уялгынгаа хэр зэргээр дүүргэгдэжэ байhыень шалгалсадаг, дүй дүршэлөө андалдан абалсадаг ушарнуудые hайшаамаар. Хориин аймаг Яруунатай, Мухар-Шэбэр—Бэшүүртэй, Загарай—Улаан-Үдын аймагтай мүрысэхөөр хэлсээнүүдые баталба. Эдэнэр квартал бүхэндэ мүрысөөнэйнгөө дүнгүүдые гаргахаар хэлсээ. Энэ талаар зарим аймагуудта нилээд юумэн хэгдэжэ байнхай.

1965 ондо ган гасуур болоhон дээрэhээ Хориин аймагай ажахынуудай бэрхэтэйхэн байдалда ороhониинь мэдээжэ. Үбhэ ногооной, талха тарянай ургасын муу байhан ушарhаа адууhа малай тэжээл урда урдынхиhаа багаар бэлэдхэгдээ. Тиигэбэшье, малай үбэлжэлтые муу бэшээр үнгэргэхэ, малаа тураахагүй, гарзалуулхагүй гэжэ тэндэхи малшад ехэ оролдосотойгоор ажаллажа байна. Хориин хонишод энэ жэлдэ зуугаад мянган хурьгадые абаха аад, 50 гаран мянгыень абаад, үхэл гарзагүйгөөр түлжүүлжэ байнхай. Тэдэнэр дунда зэргээр 100 хонин бүхэнhөө 80-hаа үсөөн бэшэ хурьга абаха гэhэн уялгаяа дүүргэхээр зоригжонхой. Аймаг дотор ажахынуудай хоорондо, бригада, фермэ болон отделенинүүдэй хоорондо, хонишод, hаалишад, тугалшад, механизаторнуудай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр эмхидхэгдэнхэй.

Эгээл hайшаалтай юумэниинь юуб гэхэдэ, Хориин аймагай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд, партийна эдэбхитэд, гүбхын түрүүндэ, КПСС-эй райкомой гэшүүд ажахынуудаар, совхозуудай бригада болон отделенинүүдээр, илангаяа холын отара болон гүүртэнүүдээр ходо ябажа, малшадтай үнэн зүрхэнhөө халуун хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэг, социалис мүрысөөнэй ябасые шалгажа үзэдэг, малшадай үдэр бүриин алибаа эрилтэнүүдэй хэр зэргээр хангагдажа байhыень хаража мэдээд, шухала болоhон ушарта бодото хэмжээнүүдые абадаг болонхой. Аймаг соо тоологдодог 400 гаран отара болон гүүртэнүүдээр хаана яанагүй партийна эдэбхитэд ябажа лекци, элидхэл, хөөрэлдөө хэhэн байна. Иимэ хүдэлмэри саг үргэлжэ хэгдэжэ байхаар хараалагдана. Гадна 200 гаран агитаторнууд, нүүдэл хэдэн автоклубууд, 11 автолавка, уран hайханай самодеятельностиин бүлэгүүд отделени болон фермэнүүдтэ ошожо, ажалшадай али бүхы эрилтэнүүдые хангахаар хүдэлнэ. Тэрэшэлэн культурно-гэгээрэлэй, худалдаа наймаанай, медицинын хүдэлмэрилэгшэд энэ хэрэгтэ үргэнөөр хабаадалсана.

Отаранууд, hаалиин гүүртэнүүд болон отделенинүүдэй хоорондохи социалис мүрысөөнэй дүнгүүд hара бүхэндэ гаргагдажа, түрүүлэгшэд али болохоор урмашуулагдадаг байна. Жэшээлхэдэ, январь hара соо hаалиин гүүртэнүүдэй дундаhаа Хэжэнгын совхозой Иннокентьевка тосхоной гүүртын коллектив илажа гараад, шанда хүртэбэ.

Социалис мүрысөө ёhотойгоор эмхидхээд, дүнгыень саг болзор соонь согсолжо, олониитэдэ туйхаглаад, түрүүшүүлэй дүй дүршэл дэлгэрүүлжэ, ажабайдалда үргэнөөр нэбтэрүүлээд байбал, аймаг бүхэн, колхоз, совхоз бүхэн абаhан уялгаяа дүүргэхэ, хэлэhэн үгэдөө хүрэхэ аргатай, тингэхэ ёhотойшье.

Зүгөөр, сэхыень хэлэхэдэ, зарим аймагууд, олохон ажахынууд 1966 ондо таряан ажал, мал ажал хүгжөөхэ тушаа өөhэдынгөө зорилгонуудые тодорхойлжо, социалис уялга абаhан аад, харин тэрэнээ хэрэг дээрэнь бэелүүлхын тулада мүртэй юумэ хэнэгүй. Шэнэ табан жэлэй түрүүшын hара үнгэрбэ. Теэд энэ hара соо юун хэгдээб, социалис уялганууд ямараар дүүргэгдэжэ байнаб гэжэ тодорхойгоор хараад үзэхэдэ, зарим ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй баримталжа хэлэхэ юумэниинь үгы шахуу байна. Жэшээлхэдэ, Хяагтын аймагай зарим хүтэлбэрилэгшэд ямар аймагтай мүрысэхэеэшье хүсэд тодорхойлоодүй, хаанаhаашьеб, ондоо энээн тушаа заабари хүлеэжэ hууhан хэбэртэй. Тэрэшэлэн аймагай колхоз болон совхозуудай, бригада болон фермэнүүдэй хоорондо хонишод, hаалишад болон механизаторнуудай дунда социалис мүрысөөнэй ямараар ябажа байhаниинь, хэнэй түрүүлжэ ябаhаниинь огто мэдэгдэнэгүй.

Социалис мүрысөө эмхидхэлгэдэ ёhын тэдыгээр хандажа огто болохогүй байhаниинь мэдээжэ. Эндэ яахадаа иигэжэ хэлэгдэнэб гэхэдэ, аймаг бүхэнэй, ажахы бүхэнэй абаhан уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлгэнь социалис мүрысөөнтэй нягта холбоотой. Ажалшадай дунда мүрысөө мүртэйгөөр эмхидхээгүй hаа, урдахи зорилгоёо, абаhан уялгаяа бэелүүлхэ бэрхэтэй бшуу. Теэд олохон ажахынуудта энэ шухала хэрэгтэ ёhотой анхарал яахадаашьеб хандуулагданагүй. Социалис мүрысөөн үргэн далайсатайгаар, үрэ нүлөө ехэтэйгээр эмхидхэгдэнэгүй, арбан хоног, hара, квартал бүхэндэ тэрэнэй дүн гаргагдажа байха зэргэтэй аад, тиигэнэгүй, хэнэй түрүүлжэ ябаhан мэдэгдэнэгүй, мүрысөөндэ илагшад урмашуулагданагүй. Энээниие тон буруу ушар гэжэ тоололтой.

Агуу̇ехэ Эхэ орон доторнай, тэрэ тоодо манай республика дотор, хаа хаанагүй олон түмэн ажалшад политическэ болон ажалай тон ехэ лэбжэлтын оршон байдалда, КПСС-эй XXIII съездые баян дэлгэр бэлэгээр угтаха гэhэн хүсэлэнтэйгөөр хүдэлжэ байна. Иимэ hүр жабхаланта үедэ социалис мүрысөө үргэнөөр эмхидхэжэ, аймаг бүхэнэй, колхоз, совхоз бүхэнэй абаhан уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэхэ гээшэ гүрэн түрын удха шанартай хэрэг мүн.

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

43-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 42 (11017) | 1966 оной февралиин 19, суббото | Сэн 2 мүнгэн

...ЭТЭЙ ҺААЛИШАН ЗОРИМГОЙ

...тэ үглөөгүүр hэн. Холошье ...h hаалиин фермэ харагдана. ... тээшэ Владимир Федоро... ...алхална. Ойро дүтэлхэ бүреэ ...гаа зобоно хэбэртэй. «Эрэ ...ал, үнеэдые hааха гэжэ гү?» ...э нэгэтэ хүнүүдэй хэлсэгшэ ...й досооhоо гаранагүй. Фер... ...улам ойртобо. Хэдэн алха ... hү тушаадаг гэр соо оро... ..., урдаhаань фермые лааг... Валентина Кузьминична Сив... ... гартаа хүнэг барингхай га... ...ябаба:

— Зай, hайн гүбди, Владимир ...рович. Түрүүлэн орогты. Би ...хэн халуун уhа асархамни, ... тэрэ ябашаба.

...ладимир Федорович гансаараа ... соо үлэбэ. Тагай хажуугаар ... табяатай байhан саб са... хүнэгүүд тээшэ нюдэниинь ...лэнэ. «Теэд яахаб, hаалишан ... гэжэ дурлаhан лэ хадаа ...ажал хэрэгтэй. Мүноодэрhөө ... гартаа барихамнил байна» ... Владимир шэбшэнэ. Тиигээд ...ые даагшын ерэхэhээ урид ... байра тээшэ ябажархиба. ...гөө даажа абаhан үнеэдые ...а. Тиигээд энэ үдэрhөө Вла... Яковлев үнеэдые hаажа ... юм. Түрүүшын хэдэн үдэ... ...нгэрөөд байхада, хэнhээшье ...түйгөөр ажалладаг болоо ...эний hайнаар ажаллаха бай... ...хэншье hэжэглээгүй. Вла... Федорович олон жэлэй тур... фермын мал адуулалсаа. На... hамгандаа туhалалсаа. Даа... байдаг үнеэдынь hаалсадаг. Тиигээд hамгантаяа суутаа ...фермэдэ hаалишад болохыень ...ха юм. Владимир Федоро... hамган Наталья Федоров... ...баhан үхибүүдые хүн болгожо байна. «Эхэ герой» гэhэн алдартай. Гэртээ хэды ажалтайшье hаа, hаалишанаар ажаллажал байгша.

Нүхэр Яковлев hаалишан болоhоор түрүүшынгээ арбаад үдэртэ хүдэлжэ байба. Фермэдэнь ажал ехэ даа, үглөөгүүр эртэ болохо, үдэшэ оройн гэртээ бусаха. Нэгэтэ үбгэ hамган хоёр ажалайнгаа hүүлдэ гэртээ ерэжэ ябахадаа иигэжэ хөөрэлдэжэ оробо:

— Юун болооб, ятараа сухалдаабши?—гээд Наталья Федоровна асууба.

— Юун болохонь hэм даа.

— hаалишан байхада хүндэ байна гү?

— Хүндэхэн, саашадаа ажаллажа шадаха гүб, мэдэнэгүйб...

Владимир Федорович олон үнеэ hаажа, гарайнгаа үбдэhэниие hамгандаа хэлээгүй hуужа байгаа. Түрүүшын үдэрнүүдтэ ажаллажа байхадаа, ондоо hаалишадhаа гээгдэхэгүй гэжэ оролдоhон байба ха юм. Хэды тиимэшье hаань, Владимир Федорович хойшодоо ажалдаа дадажа, дүй дүршэлтэй болоо hэн. Энэмнай гансашье ажал дээрэ удаан хүдэлөө бэшэ, харин Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда ябалсаа. Хүндэ хүшэрые үзөө. Мүнөө hаалишан болоод байхадаа, энээниие хүндэшөөхэнь hэн гү даа.

Нүхэр Яковлев Загарайн аймагай Онохойн совхозой Малькын МТФ-дэ ажалладаг. КПСС-эй XXIII съездэдэ дэлгэрhэн мүрысөөндэ хабаадалсажа байхадаа, энэ жэлдэ үнеэн бүриhөө 1900 килограмм hү haахаар шиидэбэ.

Оролдосо үүсхэлтэйгээр ажалладаг хадань, абаhан уялгаяа дүүргэжэ шадаха гэжэ тэрээндэ найдахаар.

Н. ГЕРГЕНОВ.

ХАРААЛҺАНАА ХОЁР ДАХИН

Партиин съездын хүндэлэлдэ абаhан социалис уялгаяа бодотоор дүүргэхын түлөө Галуута-Нуурай барилгын участогай коллектив мүрысэнэ. Сергей Роговойн даадаг модошо дархашуулай, Антонина Паховагай даадаг комплексно бригада энэ мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябана. Эдэ хоёр бригадынхид барилгын материалнуудай комбинадай хүдэлмэришэдэй ажаhууха гэрнүүдые бодхооно. Съездын нээгдэхэ үдэр болотор хоёр-хоёр байратай дүрбэн гэр ашаглалгада тушааха зорилготой. Баталан абаhан уялга соонь хоёр гэрэй барилга дүүргэхэ гэжэ хараалагдаhан байгаа.

Мүн энэ участогай хэдэн бригада колхоз, совхозуудта малай байрануудые, байрын гэрнүүдые баридаг. Тэдэнэр мүн лэ hайнаар ажаллажа, партиин съездын нээгдэхэ үдэр болотор абаhан уялгаяа бэелүүлhэн тухайгаа элидхэхэ гэжэ оролдоно. Химнын совхоздо малай байра барижа байhан нүхэр Петровскиин бригада 600 толгой хониной байха байра мартын 1 болотор, хараалагдаhан болзорhоонь нэгэ hараар уридшалан ашаглалгада тушааха гэжэ шиидээд, үдэр ерэхэ бүри ажалайнгаа эршэ шангадхана. Мүн энэ совхоздо ажалладаг нүхэр Федосеевэй даадаг бригада абаhан уялгаяа бодотоор дүүргэжэ байнхай. Тус бригадынхид съездын нээгдэхэ үдэр болотор хоёр-хоёр байратай хоёр гэр барижа, совхозой хүдэлмэришэдтэ бэлэглэхэнь.

Ф. БАШУХАЕВ

КПСС-эй XXIII съездын хүндэлэлдэ

ТҮРҮҮШҮҮЛ ТОДОРБО

Партиингаа XXIII съездые ажалай шэнэ амжалтаар угтаха зорилготойгоор аймагай совхозуудай hаалиин гүүртэнүүдэй дунда социалис мүрысөөнэй долгин улам эршэдэн дэлгэрнэ.

Аймаг доторхи дүшэн гурбан hү hаалиин гүүртэнүүдэй хоорондохи социалис мүрысөөнэй январиин дүн гаргагдаба.

Мүрысөөнэй дүнгөөр Хэжэнгын совхозой IV-дэхи hаалиин гүүртын коллектив илажа гараа.

Тус гүүртын hаалишад тэжээлэй рационой ёhоор үдэр бүхэндэ үнеэдтээ кукурузын 15 килограмм силос, 3,5 килограмм үбhэ, 2 килограмм зелёнко, 2 килограмм hолоомо, нэгэ килограмм ороохо тарянай зүйл, гадна килограмм hүн бүхэндэ 200 грамм концентрат эдюулдэг юм.

Түрүү hаалишад В. Рекунова, К. Трофимова, Ц. Д. Цыбикова гэгшэд hаадаг үнеэн бүхэнhөө үдэрэй 8—8 литр hү hаана. Эдэнэр январь соо hаамхай үнеэн бүхэнhөө 164—191 килограмм hү hаабад.

hаалишадай иимэ hайн ажалай ашаар Иннокентьевка гүүртын коллектив январь hарада hү hааха түсэбөө 166,7 процент дүүргэбэ. hаамхай үнеэн бүхэндэ гүүртээрээ 141 килограмм hү hаабад.

Энэ түрүү гүүртын коллективтэ КПСС-эй райкомой болон аймагай гүйсэдкомой шиидхэбэреэр үнэтэ бэлэг барюулагдаа, гүүртээрхинэй хамтын фотокарточка «Шэнэ үдэ» гэжэ аймагай газетын хуудаhанда толилогдобо. Энэ гүүртын коллектив нэгэдэхи кварталай hү hааха, гүрэндэ худалдаха түсэб мартын 25-да дүүргэхэ гэжэ шиидээ.

Үдын совхозой нэгэдэхи отделениин тугалшан нүхэр А. Кашапова харууhалдаг 40 тугалайнгаа толгой бүхэнэйнь шэгнүүрые 633 граммаар сүүдхэ бүхэндэ нэмээжэ, аймагай тугалшадай мүрысөөндэ түрүү hүүри эзэлбэ. Тэрээндэ баhа үнэтэ бэлэг барюулагдаа.

Социалис мүрысөөнэй гуримай ёhоор иигэжэ hара бүхэндэ малшадай хэhэн ажалай дүнгүүд гаргагдажа байха юм.

Ж. БАДМАЕВ,
КПСС-эй Хориин райкомой инструктор.

СМУ-1 предприятиин хүдэлмэришэд үнгэрэгшэ жэлдэ ехэхэн амжалтатай гараа. Мүнөөшье шэнэ жэлдэ мүн лэ hайнаар ажаллажа байна. КПСС-эй XXIII-дахи съездын болотор нэгэдэхи кварталайнгаа түсэбые дүүргэхэ гэжэ оролдоно. Штукатурнуудай бригада илангаяа hайн. Бригадирынь Маланья Константиновна Заиграева бэрхэ хүтэлбэрилэгшэ, жэшээтэ хүдэлмэришэн гэжэ мэдээжэ болонхой. Зураг дээрэ: бригадир М. К. Заиграева.

...АГТЫН АЙМАГАЙ ХҮ...ИИН СОВХОЗОЙ СУУТА ...ОВОД БАЗАР ГАРМА...ОВИЧ ЧАГДУРОВТА ...РЯАДАЙ АССР-эй МАС...ЛУГОВОД» ГЭҺЭН НЭ...ЗЭРГЫН ҮНЭМШЭЛ ...БАРЮУЛАГДАБА. ЗУ...ДЭЭРЭ: Б. ЧАГДУРОВ.

...А. ДЕРИГЛАЗОВАЙ фото.

СОВЕТ-ВЕНГЕР ДОГОВОРОЙ 18 ЖЭЛЭЙ ОЙ

Хани барисаан, харилсаа холбоон, харилсан туhалалсаага тухай договорой Советскэ Союзай болон Венгриин Арадай Республикын хоорондо баталагдаhаар 18 жэлэй ойн гүйсэhэнтэй дашарамдуулан, КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Л. И. Брежнев, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин ВСРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Янош Кадарта, Венгриин Арадай Республикын Президиумэй Түрүүлэгшэ Иштван Добидо, Венгриин хүдэлмэришэн-таряашанай Революционно правительствын Түрүүлэгшэ Дьюл Каллан гэгшэдэ телеграмма эльгээжэ, аха дүү венгер арадта совет арадай үнэн зүрхэнэй амаршалга хүргоо.

«Марксизм-ленинизмын болон социалис интернационализмын агуу̇ехэ гол ёhонуудта үндэhэлдэг совет-венгер договор хадаа манай оронуудай арадуудай хоорондо үнэн зүрхэнэй хани барилсаае, али бүхы талын харилсаа холбоое саг үргэлжэ хүгжөөн бэхижүүлхэ бата бэхи үндэhэ hуури табижа үгэхэhөө гадна, социализм болон коммунизм байгуулхын түлөө тэмсэлдэ хамтаараа хүсэл оролдолго гаргаха хэрэгтэ туhална, бүхы социалис оронуудай аша туhада тааралдана».

ЯДЕРНА БОМБОНУУДЫЕ ҮГЫ ХЭХЭ!

Ази, Африкын оронуудтай hанал нэгэдэлгын Советскэ комитедэй

МЭДҮҮЛГЭ

Испаниин зүүн урда эрье дээрэ энэ оной январиин 17-до болоhон гэмтэлгын хойшолонгуудhаа уламжалан, дэлхэйн олониитэ гүнзэгы ехээр hанаагаа зобоно. Франкис хинан шалгагшад, Америкын сэрэгэй командовани энэ гэмтэлгын хэм хэмжээе болон хойшолонгуудые багаар харуулхые, энээнэй хэдэ хэдэн шухала талые олониитэhээ нюухые hэдэhэн байгаа. Зүгөөр гэмтэлгын хэм хэмжээн бүгэдэндэ эли болоо: американ бомбардировщик бензинээр хангадаг самолёттой агаарта мүргэлдэжэ, Хиросимые усадхаhан бомбодо орходоо тус бүридөө зуугаад дахин ехэ хүсэтэй дүрбэн ядерна бомбо доошоо унаhан байна. Эдэ бомбонууд тэhэрээшьегүй хэбтэхэдээ, хүн зоной ами наhанда аюул тохёолдуулна, газар нютагые радиоактивна бодосуудаар бузарлана.

Январиин 17-до болоhон гэмтэлгэ гансахан ушар бэшэ юм. Үхэлтэ аша тээжэ ябаhан американ сэрэгэй самолёдуудай 1958 онhоо гэмтэжэ эхилhэнhээ хойшо 13 иимэ гэмтэлгэ боложо, тэдэнэй тус бүхэниинь эб найрамдалда, бүхы бүмбэрсэг дэлхэйн арадуудай аюулгүй байдалда угаа ехэ түбэг татана.

Арадуудта эсэргүү иимэ хүндэ хүшэр гэмтэ ябуулгые американ сэрэгэйхид үдэр бүхэндэ, час бүхэндэ хэнэ: американ сэрэгэйхид Вьетнамда ээрхэг түрэмхэй ябуулгаяа үргэдхэнэ, Латиин Америкэдэ «ехэ шиидам хэрэглэхэ» политика бэелүүлнэ, Африкадахи эрхэ сүлөөе хашана, хабшана, ядерна бомбонуудые тээhэн самолёдуудай таhалгаряагүй ниидэлгэ бэелүүлжэ, Европын оронуудай хүн зондо үхэлтэ аюул тохёолдуулна.

Американ бомбардировщигуудай аюултай ниидэлгэнүүдые хорихо тухай бүхы түрүү үзэлтэ олониитэтэй хамта Ази, Африкын оронуудтай hанал нэгэдэлгын комитет шанга эрилтэ хэнэ.

Ядерна зэбсэг хорихын түлөө, бусадай газар дээрэхи сэрэгэй баазануудые бүлтыень усадхахын түлөө хамаг түбиншүүгээ... хи hайн hайхан сэдьхэлтэ бүхы хүнүүдые бидэнэр уряалнабди.

Механизаторнуудай hанамжа, дурадхалнууд

ЗВЕНОНУУД ЯМАР БАЙХАБ

Республикын механизаторнуудай зүблөөндэ хабаадалсажа байхадаа, hонирхолтой хөөрэлдөө дуулаhан байгааб. Эндэ ямар асуудал гараа гэхэдэ, тракторна бригадануудые урдань МТС-эй байхада ямар байдаг hэм, тиимэ болгохо гү, али аминдань байлганагүй комплексно бригадануудай мэдэлдэнь үлөөхэ гү гэлсэhэн байгаа.

Би бригадиршье бэшэб, звеное даажа байhаншье хадаа энэ дурадхал тушаа өөрынгөө hанамжа хэлэхэ хүсэлтэйб. Тракторна бригадануудые амяарлан байлгаhан дээрэ тэхэ байнаб. Яахадааб гэхэдэ, таряан ажалые доро дараhан хэрэгтүй. Энэ hалбари мүноо... шухала дээрэ тоологдохоор байна.

Тиигээшье hаа, механизаторнуудай тусхай бригада эмхидхэхэ хэрэгтэ анхаралтайгаар хандаха шухала. Мүнөөнэй бригада урдын МТС-эй бригададал али бэшэ, онсо илгаатай байха зэргэтэй юм. Тэдэнэр өөhэдөөшье мэдэнэбди. Трактор, машина олон болоо. Таряан ажахы ондоогоор эрхилэгдэдэг болоо. Таряа тарилга, пропашной ургамал ургуулга хоёрые бо... үзөө hаа, хоорондоо гори... илгаатай байха. Жэшээнь, саахарай свёкло ургуулха хүдэлмэри таряа тариhанда орходоо ажал ехэтэй байдаг ха юм. Тарилга хэгдэhэнэй удаа ургаса харууhалха хэрэгтэй, зүрүүд хоорондын элдүүрилгэ хэхэ хэрэгтэй. Бүхэли зундаа ажаллагдана. Энэ ургамал тарихадаа агротехническэ заабаринуудые hайса мэдэхэгүй бол, юушье ургуулжа бираxагүй ха юм.

Яахадаа энээн тухай хөөрэнэбиб? Минии hанахада, ажахы бүхэндэ тракторна бригаданууд аминдаа эмхидхэгдээшье hаа, тэрээнэй мэдэлдэ түсгаар звенонууд байха ёhотой. Тэрэ звено гол хүдэлмэреэ өөрынгөө хүсөөр эмхидхээд ябаа бэлэй. Энээнтэй хамта, үшөө юу хэлэгдэхэб? Тиимэ звенонууд ажахын тоосоондо оруулагдахадаа ямар байнаб—болохол hэн ха. Звенодо ажаллажа байдаг хүнүүд ямар нэгэ даалгабаритай байхадаа, тэрэндээ өөhэдөө эзэн болохо, түсэб, даалгабаряа дүүргэхын түлөө оролдохоhоо гадна, олзо доход ехээр абахые хүсэхэ гээшэ. Энэмнай ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ сэн хямдаруулха хэрэгтэ hайнаар нүлөөлхэ бшуу.

Звенонууд дүршэлтэй механизаторай гарта байха ха юм. hайн механизатор тэрэниие мэдэлдээ абаад байбал, даажа байдаг техникэеэ наринаар абажа ябаха, бүхы хүдэлмэреэ хэхэ аргатай. Энээниие өөрынгөө дүй дүршэлhөө хараад хэлэнэб.

Би 1957 онhоо эхилээд, свёкло тарижа байдагби. Тэрэнэй урдахана механизаторнуудай hургуули дүүргээд ерэхэдэмни, намда колхоз «КДП-35» трактор үгэhэн байгаа. Энэ тракторта ажаллаха хүн тиихэдэ олдоогүй юм. Механизаторнууд бүлта гэнжэтэ тракторнуудта ажаллаха дуратай байгша hэн. Теэд яахаб! Правлениингээ пропашной трактор үгөөд байхада, тэрээндэнь hуужа ажаллааб. Пропашной ургамал тарилсадаг болооб. Түрүүшын үедэ минии ажалладаг звенодо ажал хүдэлмэринь тиимэ hайн болошо шадаагүй. Минии ажаллаhанhаа болоо гү, али звеньеводнии намайе ямар хүм гэжэ ойлгоогүй юм hэн гү, мэдэнэгүйб. Саахарай свёкло таряад лэ ургуулхадамнай, ургасань бага байгша hэн.

Тиигэhээр хоёр жэл үнгэрбэ. Колхозоймнай правлени звенонуудай эмхидхэлые хаража үзөөд, намайе звеньевод болгожо табиhан, механизатор хүнөөр толгойлуулха гэлсэhэн байгаа. Тэрэнhээ саашадаа хэдэхэн жэлэй үнгэрhэн хойно ажалнай бүри hайжарhан юм. Саахарай свёкло ехээр таридаг болообди. Ургасань hайн байгаа. hүүлэй hүүлдэ манай колхозой бүхы бригадануудта тиимэ звенонууд бүридхэгдэжэ, ажалыень механизаторнууд даадаг болобо. Намhаа гадна, С. Г. Афанасьев, Е. А. Слепнев, И. Е. Иванов гэгшэд хүдэлнэ.

Манай звено колхоз соогоо эгээл баян ургаса абана. Энэ гайхалгүй. Бэеэ магтахашье гэнэгүйбди. Хаража үзэбэлтнай звенодомнай ажалладаг хүнүүд дүй дүршэл ехэтэй, олон жэлдэ хүдэлдэг улад. Тиимэhээ саахарай свёклые ямар сагта тарибал hайн бэ, ямараар ургасыень харууhалха хэрэгтэйб гэжэ тэдэнэр hайса ойлгодог. Агротехникэтэй нүхэсэнхэйбди. Би өөрөө Краснодарай хизаар ошожо, орон дотороо суута Светличныйн даадаг звеногой ажалтай танилсажа ерээ hэмби. Үнгэрhэн жэлдэ 142 гектар поли дээрэhээ дунда зэргээр гектарай 42 центнер ургаса хуряагааб. Тиихэдэ манай колхоздо дунда зэргээр га бүриин 116 центнер абтаhан байгаа гэхэ гү, али хамта 43970 центнер свёкло хурлагдаа. Жэл бүри баян ургаса абадаг болошо, абтаhан продукциимнай өөрынь үнэ хямдарна, колхоздомнай олзо ехээр оруулагдана.

Саахарай свёкло тарихада, олзо доход хаанаhаа ехээр орсноб? Нэгэдэхеэр, тарилгын газар үргэдхөөбди. Хоёрдохёор, ургаса ехээр абтадаг болоо. Үшөө тэрээн дээрэ оньhон арга үргэнөөр хэрэглэгдэжэ, ажалай болон мүнгэ зөөриин гаргаша бага болоhон байха юм.

Анхан минии даадаг звенодо нэгэ эхэнэртэ гектар газар даалгагдадаг hэн. Тэрэ свёкло тарилгаhаа эхилээд, хуряалга дүүрэтэр бүхы ажалаа хэдэг байгаа. Тиигээд Светличныйн звеное харахадамни, нэгэ эхэнэр хоёр гектар хүрэтэр газар даажа абаад ажалладаг байба. Энэ суута хүнтэй уулзажа ерэhэнэйнгээ hүүлдэ, дүй дүршэлыень колхознигуудтаа хөөрэжэ үгэhэмби. Мүнөө энэ арга манайшье звенодо хэрэглэгдэнэ. 1964 онhоо эхилээд, нэгэ ажалшанда хоёр гектар газар даалгагдажа үгтэнэ. Нүхэр Слепнёвой звенодо нёдондо 22 хүн тиигэжэ ажаллаhан байгаа.

Хоёр гектар газар даажа абаад хүдэлхэдэ, ехэшье хүндэ юумэниинь үгы. Саахарай свёкло хуряалга оньhон аргаар хэгдэнэ. Энэ ургамал ехээр тарижа байхада олзо доход гэритой орoно. Манай колхозой гэшүүд олон жэлэй туршада свёкло тарижа байдаг. hаяхан СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар нютагаймнай олон хүнүүд хүндэтэ хайрада хүртөө. Би Ленинэй орденоор шагнагдааб. Артелиимнай гэшүүн Ф. К. Исаева, звеньевод Е. А. Слепнев гэгшэд «Хүндэлэлэй тэмдэг» орден абанхай. Мүн олон хүнүүд медальнуудта хүртөө.

Хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленумэй табиhан зорилгонуудые бэелүүлжэ байхадаа, бидэ механизаторнууд үшөө hайнаар ажаллаха хүсэлтэйбди. Энэ Пленум дээрэ тракторна бригадануудые аминдань байлгаха гэhэн шухала асуудал хэлсэгдээ hэн. Энээндэ өөрынгөө hанамжа оруулжа, тракторна бригадануудай мэдэлдэ ажахын тоосоондо оруулагдаhан тусхай звенонуудые эмхидхэлсэхэ гэхэ байнаб. Тиигэбэл баян ургаса абтадаг болохо, ажалнай hайжарха бшуу.

Е. ПАВЛОВ,
Бэшүүрэй XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой звеньевод.

Партийна хронико

Залуу коммунистнууд һуралсана

Үнгэрһэн районно партийна конференциин делегадуудай шүүмжэлхы ажаглалтанууд болон дурадхалнуудаар абтаһан КПСС-эй райкомой бюрогой шиидхэбэреэр Хориин аймагта залуу коммунистнуудай һургуулинууд хүдэлжэ эхилбэ.

Тэдэнэр эдэ һургуулинуудта КПСС-эй Устав болон Программатай, партийна байгуулалтын асуудалнуудтай гүнзэгыгөөр танилсаха байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ Хэжэнгэ, Хандагай, Хори тосхонуудаар залуу коммунистнуудай һургуулинуудта хэшээлынь боложо үнгэрбэ. Хамтадаа 150 гаран хүнүүд байлсаа. «1965 оной социалис уялгануудай дүүргэлтын дүнгүүд болон КПСС-эй XXIII съездые нэрэтэй, хүндэтэйгөөр угтаха тушаа коммунистнуудай зорилгонууд» гэһэн лекци уншагдаа.

Р. ЦЫМПИЛОВ.

Василий Резников Байгал-Сэлэнгын уһан замай техническэ участогай түрүү хүдэлмэришэдэй нэгэн юм. Энэ новатор КПСС-эй XXIII съездын хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсаад, суднануудай заһабари дээрэ үндэр бүтээсэ туйлана. Зураг дээрэ: В. Резников судны детальда фрезеровко хэжэ байна.

Д. БАЛДАНОВАЙ фото.

ТҮЛӨӨЛЭГШЭДЭЙ АЖАГЛАЛТА

Коллективнэ договорой дүүргэлтэ шалгаха талаар конференци һаяхан Зэдын комбинадта болобо. Энэ конференцидэ вольфрам, молибден малтадаг горнягуудай, шаналжуулгын фабрикын хүдэлмэришэдэй түлөөлэгшэд, мүн хамһабарииншье ажахын хүдэлмэришэд хабаадалсаһан байна.

Үнгэрһэн жэлдэ баталан абтаһан коллективнэ договор гол түлэб дүүргэгдээ гээшэ. Жэшээнь, вольфрам малтадаг Холтоһоной руднигай үйлэдбэридэ хэрэгтэй уһа централизованно аргаар хангадаг болоо. Мүн үйлэдбэридэ шэнэ техникэ, түрүү арга хэрэглэхэ талаар ехэ ажал хэгдээ. Первомайска руднигта шэнэ техникэ хэрэглэһэнэй ашаар тэһэрэлгэ бэлэдхэхэ хүдэлмэри нилээд хүнгэдхэгдөө.

Комбинадай руднигуудай, шаналжуулгын фабрикын хүдэлмэришэдэй оролдолго гаргаһан, социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлһэнэй ашаар ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үные хямдарууулха түсэбүүд дүүргэгдэһэн байна.

Гэхэтэй хамта, нёдондо жэлдэ баталан абтаһан коллективнэ договорой олохон пунктнуудынь дүүргэгдээтүй үлөө. Энээн тушаа үгэ хэлэһэн делегадууд комбинадай хүтэлбэрилэгшэд ба профсоюзай заводской комитедые шүүмжэлээ. Илангаяа Баянголой электростанциин барилгашадай, автотранспортнигуудай месткомууд хүдэлмэришэдэй ажалладаг газарта һайн эрхэ байдал байгуулхын түлөө оролдоогүй, комбинадай хүтэлбэрилэгшэдэй урда энэ ... шухала эрилтэ табяагүй ... шүүмжэлэгдэбэ. Энэл шалт... һаа боложо, руда зөөдэг ... харгын шулуу бутаргадаг ... гада айхабтар тооһотой. ... вентилятор тодхохо арга ... байһан. Теэд юушье хэг... байһаар. Заһабарилгын ... скойн металл хайлуулдаг ... потолок үндэр болгохо аад ... хээгүй.

Холтоһоной руднигта хү... ришэдэй ажаһуудалай эрилт... гаха комбинадай барилга... жэлдэ унжагайрна.

Комбинадай хүдэлмэри... түлөөлэгшэдэй энэ суглаан ... 1966 оной шэнэ колдогово... талан абтаа.

А. БУТИ...

Партийна суглаан тухай хөөрэлдөөгөө үргэлжэлүүлнэбди

ХҮМҮҮЖҮҮЛХЭ ҮҮРГЫЕНЬ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ

Боложо байһан партийна суглаан тухай хөөрэлдөөе дэмжэжэ, өөрынгөө хэдэн һанамжа газетын хуудаһан дээрэ хэлэхэ һанаатайб.

Партийна суглаан хадаа коммунистнуудые хүмүүжүүлхэ һургуули гэжэ тон зүб хэлсэгдэдэг байна. Энэ ушар илангаяа залуу коммунистнуудта хабаадана. Суглаан дээрэ табигдаһан али нэгэн асуудал зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадалсахадаа, коммунистнууд тэрэниие зүбөөр шиидхэлсэнэ ха юм. Теэд имагтал үгэ хэлэжэ гү, али һанамжа дурадхалаа оруулһан коммунистнар бэшэ. Нүхэдэйнгөө үгэ хэлэжэ байһые шагнажа байхадаашье хүн нилээд юумэндэ һуража, ойлгожо абадаг шуу.

Зүгөөр һайнаар бэлдэгдэжэ, эдэбхитэйгээр үнгэрһэн суглаанай ашаа үрэнь тон ехэ гэжэ нэмэжэ хэлэлтэй. Тинхэдэ саг сагтаа, хараалагдаһан болзортоо зарлагдадаг суглаан коммунистнуудые журамшуулдаг байна.

Энэ талаар манай Ехэ-Сагаанай фермын партийна эхин организацида муу бэшэ. Суглаамнай һарадаа нэгэ дахин болодог. 3—4 хоног түрүүшээр соносхогдожо, зүбшэн хэлсэхэ асуудалтай коммунистнууднай танилсадаг байна. Зарим асуудалнуудые бэлдэлгэдэ хабаадуулагдаха нүхэдтэй партийна организациин секретарь тусгаар хөөрэлдэжэ, даабаринь тодорхойлжо үгэдэг, тэдэнтэй зүбшэдэг заншалтай. Энээниие бидэнэр тон зүб гэжэ һанадаг, һайшаадаг байнабди.

Юун дэрэһээб гэбэл, манай партийна организацида залуу коммунистнууд олон. Ехэнхидээ эрдэм номоор тиимэ ехэ бэшэшье бол, үйлэдбэриин түрүүшүүл байха. Эрдэм багатай гээд тэдэнэртэ элдэб партийна даабари үгэнгүй байбал, эдэ нүхэднай саашадаа политическэ талаараа хайшан гэжэ ургаха юм. Юу хэхыень, ямар хэрэгтэ анхаралаа хандуулхыень заажа үгөөд байбал, тэдэнэр ямархантшье асуудал хэшһээшье дээрэ бэлдэхэ ха юм. Үйлэдбэри һайн мэдэнэ бшуу.

Саашадаа асуудалаа бэлдэхэдээ хараһан үзэһэн тухайгаа, өөрынгөө һанамжа дурадхалые суглаан дээрэ хөөрэжэ үгэхэ баатай болоно. Тиигэжэ олоной дунда үгэ хэлэжэ һурана, айха, гайхахаа болино. Энэмнай коммунистда шухала хэрэгтэй. Дутуу дундануудтай ушарбашье, хэлэхэһээнь гайхашоод, айшоод ябаха ушар али олон мүнөөшье үзэгдэдэг гээшэ.

Минии мэдэхэдэ, нүхэд Долгоржап Данзанова, Пурбо Базаржапов, Владимир Гурожапов гэгшэд партида ороһон сасуугаа тиимэ агша һэн. Харин мүнөө болоходо Долгоржап Данзанова партгруппоргоор һунгагданхай. Пурбо Базаржапов эхин политһургуулиин пропагандистаар хүдэлнэ. Партийна суглаан дээрэ миин һуужа байхагүй, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг болонхойнууд. Үшөөшье олон жэшээ харуулжа болохо байгаа, нүхэдыешье нэрлэжэ байгаад.

Гэхэтэй хамта уһа балгаһан мэтэ суглаан дээрэ миин һуужа гарадаг хүнүүд мандашье бии. Залуу коммунист Максим Иролтуев эдэнэй нэгэн. Үгэ хэлэ гэхэдэ, залуу ха юмбиб гээд дуугай һууха. Теэд залуудаа һураха ёһотой ха юм. Һаяшаг энэ нүхэрөө суглаанай түрүүлэгшээр һунгажа, нэгэ бага абиртуулбабди. Сэхыень хэлэхэдэ, суглаа хүтэлбэрилжэ шадахагүй байшоо. Улайна, мэгдэнэшье, һанаагаа зобоһон лэ байха. Саашадаа ябан, ядан байжа, энэ мэтэ юумэндэ һурагдаха ха юм. Һаяхан партиин гэшүүндэ абтаһан тракторист Петр Арьяев, бэрхэ һаалишадаймнай нэгэн Галина Данзанова гэгшэдтэ энэ сэхэ хабаатай.

Партийна суглаан тухай үшөө нэгэ ажаглалта. Суглаанай үзэмжэдэ ямар асуудалнууд табигдана гээшэб? Гол түлэб ажахыда хамаатай: хабарай тарилга, үргэсэ хуряалга тухай, тэжээл бэлдэхэл, малай үбэлжэлгэдэ бэлдэжэ, эдэбхитэйгээр үнгэргэхэ тухай гэхэ мэтэ. Тэрэшэлэн партийна хүдэлмэриин зарим асуудалнууд хэлсэгдэдэг.

Партида, гүрэндэ бухыдэнь хабаатай, партиин интернациональна зорилгонуудтай, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнтэй холбоотой асуудалнууд тон үсөөн табигдадаг. Ушар боложо табигдабал, үгэ хэлэхэ хүн олдохогүй. Харин эдэ асуудалнууднай коммунистнуудай хүмүүжэлгэтэй, тэдэнэй политическэ эрдэм мэргэжэлые дээшэлүүлгэтэй нягта холбоотой ха юм.

Би 27 жэл партитай хуби заяагаа холбонхойб. Наһатайшье болооб. Тиимэһээ урда сагай гэхэ юм гү, али залуу наһанайнгаа үе сагые һананаб. Суглаанууд дээрэ ажахын асуудалнуудһаа гадна, партиин юрэнхы политикын олон асуудалнууд, тэрэнэй интернациональна зорилгонууд тухай зүбшэн хэлсэгдэдэг бэлэй. Ямар һониноор, эдэбхитэйгээр иимэ суглаанууд үнгэргэгдэдэг байгааб. Тэрэ сагта ажахын асуудалнуудые суглаан дээрэ үсөөн хэлсэгдэдэгһээ боложо ажал хэрэг муу ябаагүй юм. Харин партийна суглаануудые имагтал ажахын асуудалнуудаар хизаарлахадаа, өөһэдыгөө «үгырүүлнэ», коммунистнуудай эдэбхи үүсхэл улам бадаруулха хэрэгтэ һаад татана бэшэ гүбди гэһэн һэжэг түрэнэ.

Партийна организацинууд коммунистнуудаа политическэ талаарнь хүмүүжүүлхэ тушаа ехэ юумэнүүдые хэжэ байна. Энээндэ партийна суглаануудай үүргые улам бүри дээшэлүүлхэ гээшэ шухала зорилго болоно ха.

Имэл даа, минии һанамжа.

Б. СТАРЦУЕВ,
1939 онһоо КПСС-эй гэшүүн.

Сэлэнгын совхоз.

ЭДЭБХИТЭЙ БРИГАДИР

«ГДПО». Энэмнай ямар эмхи гээшэб? Түймэр сараха һайн дуранай нэгэдэл. Улаан-Үдэ городто байдаг энэ нэгэдэлдэ Георгий Болонев хүдэлжэ байдаг. Пеэшэн заһадаг бригадын бригадир юм. Харюусалгатай хүдэлмэри. Ходоодоол түймэр саража ябаха. Элдэб ушарһаа түймэр болодог ха юм. Хэрбээ пеэшэн муутай байгаа һаашни, аюултай ушар дайралдажа магад.

Бригадир нүхэр Болонев участок дээгүүрээ үдэр бүри ябажа, пеэшэнүүдые шалгана. Муудаһан байбалынь заһажа, шэнээр хэжэ байдаг. Тэрэ гансахан ажалдаа бэрхэ хүн бэшэ, харин профсоюзай хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг. Өөрынгөө бригадын гэшүүн нүхэр Б. Митрахинтай ажаллахадаа, нормоёо үлүүлэй дүүргэнэ.

П. АФАНАСЬЕВ.

„Буряад үнэндэ“ харюусана

«ҺЭРГЭЭБЭЛ ТУҺАТАЙ ҺЭН»

«Буряад үнэн» газетын январиин 30-най номерто толилогдоһон нүхэр Шоёновой «Һэргээбэл туһатай һэн» гэжэ гаршагтай статья соо шүүмжэлэгдэһэн баримтанууд зүб байба гэжэ КПСС-эй Захааминай райкомой секретарь нүхэр Федотов манда мэдээсэнэ.

Цахир тосхоной эхин партийна организацинуудай, партийна бүлэгэй хүдэлмэрние зохилдуулан тааруулжа ябуулха зорилготойгоор эндэ эхин партийна организацинуудай секретарьнарай совет байгуулагдаа. Соведэй түрүүлэгшээр нютагай дунда һургуулиин партийна организациин секретарь Н. А. Корнаков һунгагдаа. Соведэй составта эндэхи бүхы парторганизацинуудай секретарьнар, партгруппорг оролсоно.

Ветеринарай ажал ба малай үбэлжэлгэ

ЭМШЭЛГЫН ИЗОЛЯТОР ЮУГЭЭРЭЭ ҺАЙН БЭ?

Энээнһээ урда жэлнүүдтэ элдэб шалтагаанаар хурьгад, мүн томо хонидшье олоороо гарзалдаг байгаа. Ушар юуб гэхэдэ, үбшэлһэн гү, али туранхай, үлбэр муу хонидые нэгэ бүлэг болгоод, бэшэ хонидоор сугтань бэлшээридэ гаргангүй, газаа хашаандаа үлөөдэг зантай агша һэн.

Бэшэ хонидто орходоо нэмэлтэ тэжээл ехээр угтэхэ ёһотой аад, олонхи ушарта энэ гурим сахигдадаггүй байгаа. Газаа үлэһэн эдэ муу хонидто үглөөгүүр үбһэ тэжээл үгөөд лэ, нэгэ хонишониинь бэшэ хонидоо адуулхаяа хээрэ гарашаха, нүгөөдэнь ямар нэгэн хэрэгээр ондоо тээшээ ябашаха. Үбэлэй хүйтэндэ мэдээжэ лааб, даа, үглөөгүүр хэһэн уһаниинь тэрэ дарыдаа хүрэшэхэ. Теэд хонид бүхэли үдэртөө хооһон шахуу байха. Тиигэжэ үлбэр муу хонид бүри муудажа, үхэл гарзада олоороо ородог байһан.

Нэгэ отделенидэ 20 гара мянган хонид, тиихэдэ хэдэн зуугаад үхэр мал тоологдоно. Гансахан ветеринарна врач эдэ бүхы отара, гүүртэ дээгүүр ябажа, саг болзор соонь үбшэн малые шалгаад, аргалжа яашье үрдинэгүй. Илангаяа үбэлэй сагта бүришье һаа түбэгтэй. Хонидой хурьгалжа байха үеэр эхэ хонидой отарада саг үргэлжэ ошожо байха хэрэгтэй болодог. Тиихэдэ бэшэ отарада ходо ошожо байха саг хүртэдэггүй. Эгээл энэ үедэ тэндэ зарим хонишодой ажалдаа харюусалга багатайгаар хандаһан ушарһаа хонидынь гарзада ородог байгаа.

Нёдондо үбэлһөө эхилээд эдэ муу үлбэр хонидой байха тусхай байра (изолятор) фермэ бүхэндэ түхеэрхэ гэжэ шиидэ һэмди. Байра түхеэржэ, дүй дүршэлтэй хонишодые шэлэн абатарнай нилээд саг үнгэршоо. Тиибэшье декабрь һарада хоёрдохи фермэдэ, нэгэдэхи, гурбадахи фермэдэ январь һарада тиимэ изолятор байра бэлэн болоо һэн. Тус бүридэнь ветеринарна мэргэжэлтэд харюусалгатай байха. Жэшээнь, ветеринарна фельдшер Бутакова хоёрдохи фермэдэ харюусалгатай.

Тэдэнэй уялга хадаа үдэр бүри изоляторта ошожо, үбшэлһэн хонидые эмшэлхэ, бүлеэн уһа болоод шанар һайнтай тэжээл эмхидхэхэ. Шадалаар бүри муухан хонидто обёосой кисель уулгагдадаг, һайхан ногоон бүйлүүлжэ эдюулэгдэдэг.

Тэдэ муудаһан хонидто концентрат эдюулдэггүйбди. Бараг хүл дээрээ гаража, дорюухан болоһон хонидто обёос үгтэнэ. Тэдэ дорюухан, шадалтайхан болоһониинь газаа хашаанда байлгаад эдеэллэхэдэ һайн. Нэгэ бага дулааншаг болоходо отараһаа холо бэшэ газарта 3 час тухай бэлшээдэгбди. Бүхы хонидынь үдэртөө 3 дахин бүлеэн уһаар уһалагдадаг.

Мүн дабһа, мел кормушка соонь хэгдэдэг. Изоляторта ороһон хонидто бултандань тэмдэг зүүлгэгдэхэһээ гадна, хэнэй отараһаа ерэһэн хонид бэ гэжэ тусхай дэбтэртэ тэмдэглэгдэдэг. Хэрбээ ямар нэгэн шалтагаанаар хонидой хосорбол, хэнэй отараһаа ерэһэн бэ гэжэ тэндэнь бэшэгдэдэг. Эгээл тиимэһээ хонишон бүхэн алишье талаараа харюусалгатай байха болоно. Үбдэһэн хонидоо удаан байлгангүй дары түргэн изоляторта эмшэлүүлхые оролдоно. Хэрбээ муу хонидоо изоляторта абаашангүй үхүүлээ һаа, отарын хонишод тэрэнээ түлэхэ ушартай болодог. Имэ гурим хонишодой харюусалгые нилээд дээшэлүүлнэ. Мүнөө ветеринарна хүдэлмэрилэгшэд эхэ хонидой отарануудаар ябаад, изоляторай хүдэлмэридэ туһалжа, зохихо хэмжээ абажа байдаг. Ажахыдаа имэ изолятор бии болгоһомнай алишье талаараа ашагтай гээшэ ха гэжэ һанагдана. Гэршэ болгон, нэгэ ин... нуудые харуулая. 1964 оно... жэлгын дүрбэ һара соо 15... гой хонин гарзалаа һэн. Ха... лятор бии болоһонһоо хойш... һэн жэлэй үбэлэй тэрэл һа... оройдоол 192 толгой хонид... Изоляторта хонид үсөөн ... Саг болзор соонь эмшэлнэ. ... хоёрдохи фермын изолятор... яндан муу хонидые суглуула... Харууһанай һайнһаа булта һ... захалаа бэлэй. Тэдэнэй оройд... ниинь үбшэнһөө боложо ... Тэндэһээ 17 хонидынь гарга... дэһэн байха. 89 толгой х... мяханай комбинадта тушааг... шаниинь зун болотор байхад... тойхон таргалжа, нилээд ех... үгэһэн байха. Хэрбээ эдэ му... отаранууд дээрэ байгаа һаа, ... хосоржо һалахадаа болохо һ... лятортa ороһон хонидые ... удаан байлгадаггүйбди. һа... лаад, таргалулаад гүрэндэ т... даг. Изоляторта дүй дүршэлт... ша бэрхэ зониие шэлэн абах... тэй.

Изоляторта хамта 1766 то... нид ороо. Тэрэнэй 268 толго... залаа. Бэшыень таргалуулаа... дэ тушаагаа һэмди. Тоолоо... үзэхэдэ, изоляторта байһан ... олзонь гаргашаһаа нилээд е... но. Тэрэ малнуудаа хуу туш... һүүлээр баһал адаг муу, үб... бэр хонидые суглуулжа, из... оруулдагбди. Бухы изолятор... хан үбһэ тэжээлээр, концен... гүйсэд хангагданхай.

Хонидоо гарза хоролтодо о... гүй гэбэл, һайн эмшэлгын и... түхеэрхэ шухала.

В. ВЫБОР...
Борьёогой совхозой г... вет...

Зэдын аймаг.

Енисей мүрэн дээрэ үдэр һүнишье, сагаан жабарай бурьялжа байхадашье, ехэ барилгын абяан таһалданагүй. Эндэ Красноярска гидроэлектростанци бодожо байна ха юм. Мүнөө жэлдэ ГЭС-эй барилгада миллион хахад кубометр бетон табигдаха юм. Мүнөө барилгашад КПСС-эй XXIII съездын урда тээ эршэмтэйгээр ажаллажа байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Красноярска ГЭС-эй барилга дээрэ.

ТАСС-ай фото.

АЖАХЫНУУДТА, АЖАЛШАДТАШЬЕ ҮГ...

Хориин инкубаторна станци аймагай колхоз, совхозуудта дальбараа олоор үгэжэ, шубуун ажал хүгжөөлгэдэнь ехэ туһа хүргэнэ. Тус станци үнгэрэгшэ жэлдэ таһяагай 130 мянган дальбараа аймагайнгаа ажахынуудта тушаажа, түсэбөө 115 процент дүүргээ.

— Мүнөө станцимнай инкубацида үндэгэ олоор оруулжа, гараһан дальбараануудые колхоз, совхозуудта, аймагай ажалшадта үгэжэ байна, —гэжэ станциин ... ник Э. Н. Халза... рэнэ. Хориин инк... на станци энэ ж... дондонойхиһоо б... дальбараа инкуб... гаргаха түсэбтэй.

А. ШАД...

БАРИЛГЫН АРХИТЕКТУРА

Хүдөөгэй архитектурын байдал тухай асуудалые барилгын ... рэгүүдэй талаар РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй гүрэнэй ко... тет февралиин 16-да зүбшэн хэлсээ.

Районно архитектура тухай жэшээтэ дүрим заседани дээр... ража үзэгдөө. Хүдөөгэй районно архитектура тухай дүримэй пр... урда тэрэнь ажалшадай депутадуудай олон область болон хиза... Соведүүдтэ зүбшэн хэлсэгдээд, һайшаагдаһан байгаа.

Районно архитектурна эмхинүүдые бэхижүүлхэ замууд РСФ... эй Госстройн баталан абаһан шиидхэбэреэр хараалагданхай.

Москва. (ТАСС)

ХҮДӨӨ АЖАХЫН АРТЕЛИИН УСТАВ ТУХАЙ

Бүри 1935 ондо баталагдан абтаһан колхозно Устав—колхозуудай хүтэлбэриин ёһо гуримые, үйлэдбэриин ба ниитын ажабайдал тодорхойлдог гол дүрим, гуримуудай согсолбори—олон талаараа хуушаранхай. Үнгэрөөшэ гушан жэлэй турша соо совет тосхондо ехэ хубилалтанууд болоһон байна. Колхозууд томодхогдоо. Артель бүхэндэ дунда жэшээгээр 2900 гектар хахалагдадаг газар, ашаг шэмэтэ 3 мянга гаран толгой мал мүнөө хүртэнэ. Колхозно үйлэдбэриие техникээр зэбсэглэлгын талааршье үнэхөөрөө ехэ хубилалта болоо. Хүдөө тосхондо олон мэргэжэлтэд урган гаранхай. Колхозуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд тушаа абажа үзэбэл, үнгэрэгшэ жэлэй эхеэр түрүүлэгшэнэрэй гурбанай хоёр хуби үлүүтэйнь дээдэ, тусхай дунда эрдэмтэй болоһон байгаа.

Тиимэһээ мүнөө сагай колхозые хүтэлбэрилхэ гээшэ юрын, хүнгэхэн хэрэг бэшэ.

Устав ямар байха ёһотойб? Энэ асуудал мүнөө колхозуудай түрүүлэгшэнэрэйшье, юрын колхознигуудайшье сэдьхэл бодолые эзэлнэ. Энээн тушаа партийна, соведүүдэй хүдэлмэрилэгшэд, экономистнууд—аграрнигууд, юристнүүд һанал бодолоо гүйлгэжэ байдаг.

Таряашадта, манай бүхы орондо тон шухала энэ асуудал «Сельская жизнь» газетээр дамжуулан, хэдэн һарын туршада зүбшэн хэлсэгдэжэ байнхай.

Зүбшэн хэлсэлгын үедэ ямар асуудалнууд гарааб?

Түбхын түрүүн колхозно байгуулалтын демократическа үндэһые улам бэхижүүлхэ тухай асуудалнууд табигдана. Үнгэрөөшэ гушан жэлэй турша соо совет тосхоной болбосон түхэл шэнжэ угаа ехээр хубилаа. Хахад зониинь үзэг бэшэг мэдэхэгүй байһан аад, мүнөө үргэлжэ дээрээ һургуули һудартай болохоһоо гадна, мүнөөнэй колхознигуудай гурбанай нэгэниинь дунда, зариманиинь дээдэ эрдэмтэй болонхой. Ажалаа хамтын хүсөөр бүтээдэг, үйлэдбэреэ бүгэдөөрэн эрхилдэг баян дүй дүршэл хүдөө тосхондо дэлгэрээ. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, хүдөөдэхи үйлэдбэриин, ниитын байдалай демократическа ёһо гуримые улам гүнзэгырүүлхэ, үргэдхэхэ аятай зохид арга нүхэсэл бүрилдэнхэй.

Гэхэ зуура, колхозуудые хүтэлбэрилгын талаар хэдэн жэлдэ гаргагдаһан алдуунууд, түсхайлан хэлэбэл, халтад гэһэн юумэндэ хамаардаг, хубхай хооһоноор захиран зонхилдог ябадал энэ хэрэгтэ һаад ушаруулһан байгаа. Колхознигууд өөрынгөө хамтын, артельнэ ажахын бүрин эрхэтэ эзэд мүн гэжэ шэнэ Устав соо тодо һонороор, сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Ажахы доторойнгоо асуудалнуудые эдэнэр өөһэдөө шиидхэхэ эрхэтэй. Колхозые хүтэлбэрилгэдэ таряашад үргэн олоороо хабаадуулагдаха ёһотой гэжэ олон хүнүүд онсолон тэмдэглэһэн байна.

Энээнтэй дашарамдан, олохон ушарта табя—арбан, бүришье олон тосхонуудтай онсо томо ажахынуудта демократиин ёһо гурим хайшан гээл һаа бүри хүсэд дүүрэнээр бэелүүлхэб гэһэн асуудал ехэ ярилдаа үүсхэнэ. Тиимэ ажахынуудай үйлэдбэриин бригаданууд өөһэдынгөө хэмжээгээр гушаад оной колхозуудһаа дутахагүй байна бшуу.

Һаяшаг Кубаниин, Украинын зарим колхозуудта бригадануудай соведүүд эмхидхэгдээд, ажахын хүтэлбэрилгын үрэ нүлөө ехэтэй шэнэ арга байһанаа багахан саг соо элирхэйлэн харуулаа. Иимэ соведүүд колхозуудай бүхы бригадануудта байгуулагдаха, тиигээд ажахы доторой зарим асуудалнуудые шиидхэхэ һэн гэжэ олохон хүнүүд һанамжална.

Иимэ эмхидхэлһээ ямар үрэ гараха байнаб? Колхозуудай хүтэлбэрилхы эмхинүүд—правленинүүд ба шалгалтын комиссинууд мүнөө 500 мянга шахуу хүниие хабаадуулна. Бригада бүхэндэ совет эмхидхэбэл, үшөө хоёр миллионһоо үсөөн бэшэ колхознигуудые хүтэлбэриин хэрэгтэ элсүүлхэ болоно.

Олон дурадхалнуудай дунда иимэшье һанамжанууд бии: онсо томо колхозуудай правленинүүд, түрүүлэгшэнэр мүнөөнэйхидөөл адли нээмэлээр, түлөөлэгшэдэй суглаанууд дээрэ бэшэ, харин бүгэдэ ниитээрээ, нюусаар дуугаа үгэлгын гуримаар һунгагдаха һэн гэнэ.

Зүбшэн хэлсэлгын үедэ гараһан шухала удхатай ондоо бүлэг асуудалнуудые абаад үзэе. Эдэнь колхозуудай үйлэдбэри түсэблэлгын, продукци худалдалгын асуудалнууд болоно. Энээн тушаа олон янзын һанамжанууд хэлэгдэһэн байха. КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленумэй тодорхойлон тогтооһон, ашагтай зүб байһаниинь олон талаараа тодорһон гуримые—колхозуудай үйлэдбэрилдэг продукцида гүрэнэй зүгһөө хэгдэдэг захилнуудые түсэблэлгэ тогтуурителэй болгохо, үйлэдбэрилгэеэ өөһэдөө түсэблэхэ, үйлэдбэрилһэн продукциингаа үлүүе өөһэдын дураар хэрэглэхэ, колхозуудай эрхые тааралдадаг гуримые колхозуудай шэнэ Устав соо хуулита болгохо шухала гэжэ зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадагшад тоолоно. Тиихэтэеэ хамта хүдөө ажахыда хохидол ушаруулангүй, нютагай олзоборилгонуудые өөһэдтөө хүгжөөхэ, тэрэшэлэн барилгын материалнуудые бүтээдэг, хүдөө ажахын продуктнуудые буйлуулан болбосоруулдаг туһалбариин предприятинуудые байгуулха арга боломжо колхозуудта олгохо тухай олон дурадхал ороһон байна.

Гурбадахи бүлэг, эгээн олон дурадхалнууд хамтын үйлэдбэридэ хабаададаг колхознигуудай урмашал жүдхэмжые ехэ болгохо, ажалай түлөөһэнэй гурим һайжаруулха асуудалнуудта онсо анхарал хандуулна.

Артелиин үйлэдбэридэ хабаададаг таряашадай материальна урмашал жүдхэмжэнь хоёр зүйлһөө бүридэнэ. Нэгэ талаһаа—колхознигуудай ажалай түлөөһые колхозынь ургасаар, мүнгэн олзо оршоор түлэдэг, нүгөө талаһаа — колхоздо даалгагдажа үгтэһэн, гэр байранууд шадарай газарһаа бүлэ бүхэнэй хубиинь хамһабариин ажахыда зорюулан бууса шадарай багахан участок таһалжа үгэдэг байха юм. 1935 ондо баталагдаһан Устав колхозой олзо доходые хубаалгын, колхознигуудай ажалай түлөөһэнэй тодорхой гурим тогтооһон тэдэнэй хубиинь ажахын боломжотой хэмжээнүүдые хараалһан байгаа. Уставай эдэ гурим ёһонууд олон жэлэй турша соо ажал хэрэгтэ туһа хүргэн, таряашадай хүсэл эрмэлзэлые хангадаг байһан. Гэхэ зуура саашадаа, колхозуудые хүтэлбэрилгын талаар алдуунуудай гаргагдаһанһаа шалтагаалан, тэдэ гуримууд колхозуудайшье, колхознигуудай өөһэдыньшье хүсэл эрмэлзэлдэ зүришэдэг болоо һэн.

Уставай ёһоор хадаа, колхозой бүхы уялгануудаа дүүргэһэнэй, үри түлөөһэеэ оруул... най, үйлэдбэриин гаргашануудые бүглэһэ... ажахы доторой хэрэглэмжэнүүдые ханга... һүүлээр лэ үлэһэн ургасын ба мүнгэн ол... хубинь артелиин гэшүүдэй дунда хубаагда... байгаа. Колхознигуудай ажалай түлөөһэ... ехэ хубиин үлэхэ тума тэдэнэй урмашал ж... хэмжэ улам ехэ болодог. Бага хубиин хүр... һаань,—оролдосо жүдхэмжэнь буурадаг б... һан. Үргэдэн хүгжэдэг үйлэдбэриин, үнэ с... гэй бүридэлгын экономическа хуули ёһо хэр... сээдэггүй байһанһаа шалтагаалан (1964 о... дүүрэтэр хэдэ хэдэн жэлэй турша соо и... ушар үзэгдэһэн), түбхын түрүүн колхозуу... хи ажалай түлөөһэнэй фонднууд хороһон ... Колхознигууд хохидоһон байгаа. Тэрээ... гадна, тэдээнэй үмсын ажахынууд үндэһэ ... римтагүйгөөр хизаарлагдаа бэлэй. Тиин ... хозно үйлэдбэридэ хүдэлмэрилдэг хүнүү... урмашал жүдхэмжэнь бага болоо һэн.

Колхознигой үмсын ажахые үндэһэ бари... гүйгөөр хизаарлаха ябадал зайсуулха, ажа... түлөөһэнэй фондо оруулагдаха хубину... хэмжээе тодорхойлон тогтоожо, тиимэ тү... һэнэй һаһала хүрэмөөр, ямаршье гэнтын ... ралнуудһаа дулдыдангүй, бата найдабар... байхаар тодорхойлон тогтоохо тухай шэнэ ... тав соо бэшэхые дурадхана.

Уставай проектын эртээнһээ тунхагла... соносхогдоо һаань һайн байгаа гэһэн хүсэ... гүүд хэлэгдэнэ. Зүбшэн хэлсэлгын үедэ ... һон шухала удхатай, ашатай туһатай оло... дурадхалнуудай шэнэ Устав зохёолгын ... хараада абтахань дамжаггүй.

Дмитрий РУДЬ, АПН-эй шэнжэлэгш...

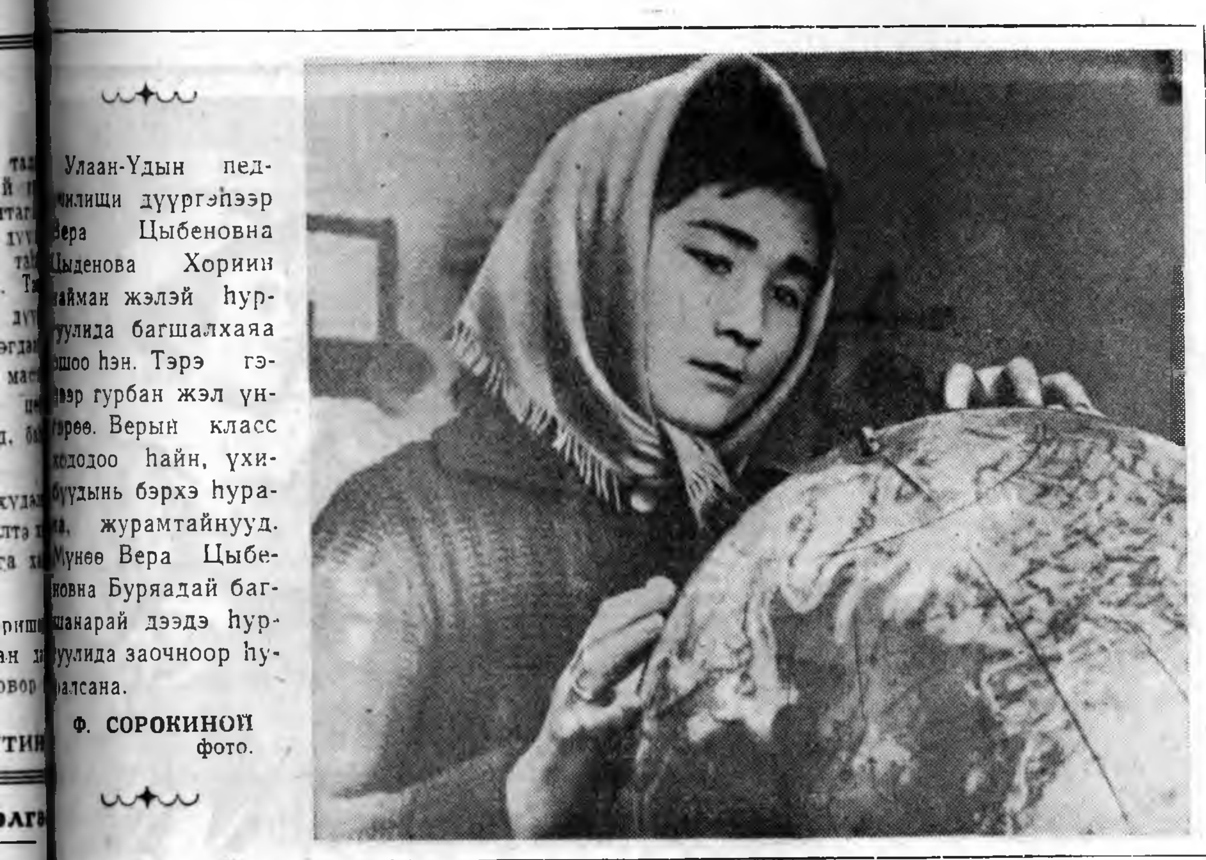

Улаан-Үдын педучилищи дүүргэнээр Вера Цыбеновна Цыденова Хорини аймагай жэлэй һургуулида багшалхаяа ошоо һэн. Тэрэ гурбан жэл үнгэрөө. Верын класс олоор һайн, ухибүүдынь бэрхэ һуранал, журамтайнууд. Мүнөө Вера Цыбеновна Буряадай багшанарай дээдэ һургуулида заочноор һуралсана.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

Советскэ правительствын һануулгын бэшэг

СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко США-һаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд Ф. Колерые урижа уулзаад, США-гай правительствада дамжуулхын тулада Советскэ правительствын һануулгын бэшэгые тэрээндэ барюулаа. Тэрэ бэшэг соо иигэжэ хэлэгдэнэ. Америкын правительствын тусхай мэдүүлгын болон хэблэлэй мэдээсэлнүүдэй ёһоор ядерна зэбсэг тээжэ ябаһан Б-52 гэжэ американ бомбардировщик Испаниин эрье шадар энэ оной январиин 17-до гэмтэжэ унаһан байна. Хиросима болон Нагасаки дээрэ урдань хаягдаһан бомбонуудта орходоо тус бүридөө зуугаад дахин ехэ хүсэтэй дүрбэн водородно бомбо гэмтэлгын болоходо Испаниин газар дээрэ, Дундада далайн эрье шадарай уһан соо унаһан байна бшуу. Тиихэдэ яаба хээбэшье эдэ бомбонуудай нэгэнэйнь детанатор тэһэржэ, радиоактивна зүйлнүүд таран гарадаг болоо. Тиихэдэ Дундада далайн оёорто хэбтэһэн нүгөөдэ водородно бомбоһоо радиоактивна бузарлалгын тохёолдохо аюул бии. Хүн зон олонтой горитойхон районой радиоактивна зүйлнүүдээр бузарлагдаха аюул тохёолдоод байна. Тиин эдэ бүхы баримтануудһаа уламжалан, арадуудай гүнзэгы ехээр һанаагаа зобожо байһаниинь ойлгосотой.

Һануулгын бэшэг соо иигэжэ оп-солон тэмдэглэгдэнэ. Дурсагдаһан баримтануудые тохёолдуулһан ябуулганууд хадаа бүгэдэндэ мэдэрэгдэһэн гол ёһонуудта, уласхоорондын гүримүүдтэ, уласхоорондын хүсэндөө байһан договорнуудай, тусхайлбал, агаарта, замбуулинай дайдада болон уһан доро ядерна зэбсэг туршалгые хорихо тухай 1963 оной Москвагай договорой ёһоор США-гай правительствын бэедээ даажа абаһан уялгануудта тааралданагүй. Мүнөө үедэ Америкын ядерна зэбсэгһээ Испаниин урда талын эрье, тэрэшэлэн энэ эрье шадарай далайн уһан радиоактивна зүйлөөр бузарлагдажа байна. Гүн ехэ далайн уһые бузарлаха бодото аюул тохёолдоод байна. Энэ хадаа нээмэл далайнуудаар һаадгүйгөөр тамаран ябаха талаар уласхоорондын харилсаануудта үни холоһоо хойшо тогтоһон гол ёһонуудта тааралданагүй. Тиигэжэ нээмэл далайгаар тамаралгын һаадгүй байха тухай 1958 ондо баталагдаһан хэлсээн сахигдабагүй гээшэ. Энэ хэлсээндэ Холбоото Штадууд гараа табиһан, тэрэниие эсэслэн баталһан байха юм. «Далайн уһые гү, али далай дээгүүрхи агаарай дайдые бузарлахаар али бүхы ябуулгануудые, тэрэ тоодо радиоактивна материалнуудые гү, али бусад хоротой бодосуудые тараалгые уридшалан зайсуулха талаар» гүрэн бүхэнэй хэмжээ абахыень энэ хэлсээн уялгалһан байгаа.

Саашадаа һануулгын бэшэг соо иигэжэ заагданхай. Ядерна зэбсэг тээһэн бомбардировщигуудай ниидэлгэнүүдһээ уламжалан аюулай тохёолдожо болохо байһан тухай США-гай правительствые Советскэ правительство уридшалан һануулһан байгаа. Гэхэтэй хамта, США-гай правительство энэ уридшалан һануулгые хэрэгсээгээгүй, тиигэжэ американ самолёдуудай ниидэлгэнүүд урда мэтэ үргэлжэлүүлэгдэжэл байһаар. Али бүхы аюултай үйлэ хэрэгүүдэй дахяад дабтагдахагүйн тулада атомна болон водородно бомбонуудые тээһэн самолёдуудай оронойнгоо хилын газаа тээгүүр ниидэлгэнүүдые болюулан зогсоохо шухала.

Советскэ правительство хадаа эдэ бүгэдэндэ США-гай правительствын анхаралые хандуулха зуураа, атомна зэбсэгүүдые тээһэн самолёдуудай ороной хилын саагуур ниидэлгые унжагайруулангүй болюулха, хүн зоной оршон тойрониие радиоактивна зүйлнүүдээр бузарлахагүй ябадал хараалһан уласхоорондын хэлсээнүүдые наринаар сахиха гээщэ арадуудта угаа хүндэ хүшэр хойшолонгүүдтэй байжа магад аюултай гэнтын ушарнууд болон арсалдаа тулалдаае зайсуулха аша туһада, эб найрамдалай аша туһада тааралдана гэжэ тоолоно.

(ТАСС).

СОВЕТ-КУБЫН ХАМТЫН КОММЮНИКЕ

ГАВАНА, февралиин 17. (ТАСС). Совет-кубын хамтын коммюникэтэй текст эндэ толилогдоо. СССР-эй Гадаадын худалдаа наймаанай министр Н. С. Патоличев толгойлогшотой Советскэ Союзай правительственна худалдаа наймаанай делегаци 1966 оной февралиин 3-һаа 16 хүрэтэр Кубын Республикада байгаа гэжэ коммюнике соо заагдана. СССР Кубын Республика хоёрой хоорондо 1966 ондо худалдаа наймаа эрхилхэ тухай протоколдо гар табиха тушаа энэ делегаци Кубын худалдаа наймаанай делегацитай түгэсхэлэй хэлсээ хэһэн байна. Дурсагдаһан хэлсээнүүдтэ хабаадаһан Кубын Республикын правительственна худалдаа наймаанай делегациие Гадаадын худалдаа наймаанай министр Марсело Фернандес толгойлһон байна.

Кубада байха үедөө Н. С. Патоличев болон делегациин гэшүүд республикын президент Освальдо Дортикос Торрадо гэгшэтэй, мүн Кубын Компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, премьер-министр майор Фидель Кастротай болон парти, правительствын бусад хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзаһан байна.

СССР Кубын Республика хоёрой хоорондо 1966 ондо худалдаа наймаа эрхилхэ протоколдо гар табиха тухай хэлсээнүүд аха дүүгэй харилсаа холбооной, үгэеэ хүсэдөөр ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрөө. Хэлсээнэй эсэстэ 1966 ондо худалдаа наймаа эрхилхэ тухай протоколдо гар табигдаа. 1966 ондо хоёр ороной хоорондо худалдаа наймаа эрхилэлгэ 20 гаран процентээр нэмэхэ гэжэ протоколой ёһоор хараалагданхай.

Хоёр ороной хоорондохи худалдаа наймаанай холбоо барисаае саашадань хүгжөөлгэдэ хамаатай зарим асуудалнуудые делегацинууд хаража үзэһэн байна. Хоёр тала хадаа хэһэн хэлсээнүүдэйнгээ үрэ дүнгүүдээр хүсэдөөр һаналаа хананги байһанаа, Советскэ Союз болон Кубын Республикын хоорондо 1966 ондо хэгдэхэ худалдаа наймаан СССР-эй болон Кубын хоорондохи хани барисаае, мүн аха дүүгэй харилсаа холбоое саашадань бэхижүүлгэдэ туһалха гэжэ этигэжэ байһанаа элирхэйлэн мэдүүлээ.

ТАСС-ай интервью

РОССИН ҮНЭН СЭХЭ ХҮБҮҮН

Н. П. Огаревой хүүрые Москва асархые Англиин засагаархи зүбшөөгөө. Ородой элитэ ехэ поэт, хаанта-крепостной байгуулалтада эсэргүүсэн тэмсэгшэ Англида арбан хоёр шахуу жэлэй турша соо ажаһууха баатай болоһон юм. Тэрэ Герцентэй хамта эндэ ородой сүлөөтэ хэблэл байгуулаа. Николай Платонович Огаревой хүүр Лондон шадарай Гринвич һууринда Шутерс-Хилл гэжэ кладбищи дээрэ байдаг юм.

Россин агуухэ хүбүүнэй яһые шатааһан үнэһэтэй урные манай ниислэлдэ асархые В. Г. Лидин болон С. А. Макашин гэгшэдһээ бүридэһэн делегацида СССР-эй Уран зохёолшодой союз даалгаһан байха юм. Энэ ушарай удха шанар тухай һанамжаяа хэлэжэ үгэхыень тэдэниие ТАСС-ай корреспондент гуйһан байна.

Хүүрые асаралгатай, тэрээнтэй дашарамдуулан Лондондо (Гринвич) болон Москвада болохо ёһололнууд олониитын-түүхэтэ ехэ удха шанартай хэрэг гэжэ бидэндэ һанагдана гээд В. Г. Лидин, С. А. Макашин гэгшэд хэлээ. Александр II хаанай болон тэрэнэй правительствын дура хүсэлөөр ородой элитэ ехэ революционер, алдар суута «Колоколые» байгуулагшадай нэгэн 1860 ондо Россиһаа «бусалтагүйгөөр сүлэгдэһэн» байгаа. Зүгөөр Огарев Эхэ орон тухайгаа ходоол һанажа ябаа. Түрэл арадтаяа поэдэй энэ холбоо барисааень хаанта засаг зайсуулан усадхажа шадахагүй байшоо.

«Бусалтагүйгөөр сүлэгдэгшэ» мүнөө түрэл орондоо тэхэрин бусахань. Тэрэнэй хүүр Воробьево—мүнөөнэй Ленинскэ хадануудтай зэргэлээд байдаг Новодевичье кладбищи дээрэ, өөрынгөө арадта алба хэхээр эдир залуу Герцен Огарев хоёрой 1827 ондо тангаригаа үгэһэн «Нангин толгойнуудай» тад урда тээнь хадагалагдаха байна.

Хари газарта ажаһууһан, ажал ябуулга эрхилһэн ушар Огаревой революционно-патриотическа угаа ехэ габьяа болоно. Тэрэ оронойнгоо болон арадайнгаа шухала аша туһын түлөө тэмсэхын тулада Герцен шэнгеэр иимэ габьяа гаргаһан байгаа. Хариин газарта байхадаа Огарев эхэ оронойнгоо—Россин образые сэдьхэл зүрхэндөө ходоол хадуужа ябаа. «Би ёһотойл ород хүн байһан туладаа Эхэ орон тухайгаа гүнзэгы ехээр һанаата болонгүйгөөр хари газарта ажаһуужа шадахагүй байгааб» гээд тэрэ бэшээ һэн.

Эрхим хүбүүдэйнгээ нэгэнэй, үнгэрһэн зуун жэлэй үеын гайхамшагта ород хүнүүдэй нэгэнэй, арадайнгаа үмэнэ арсашагүй агуухэ, габьяатай хүнэй хүүрые хүлеэн абахаар мүнөө Эхэ оромнай бэлэдхэжэ байна.

Хөөрэлдөөнэйнгөө түгэсхэлдэ уран зохёолшод иигэжэ мэдээсээ. Россин гайхамшагта хүбүүнэй хүүрэй түрэл Москвагайнгаа газар дээрэ бусажа ерэхэ үдэр, ниислэлдэ баярай ёһолол үнгэргэгдэхөөр хараалагдана. Энэ ушарта зорюулагдажа, Н. П. Огаревой тар бэшэгүүдэй болон тэрэнэй архивһаа абтаһан бусад документнүүдэй выставкэ ойрын үдэрнүүдтэ СССР-эй гүрэнэй В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ библиотекэ соо нээгдэхэ.

Москва.

Гэгээрэлэй министерствын анхаралда

ТУҺАЛЫТ, ТУҺАЛЫТ!

Могсохоной найман жэлэй һургуулиин (Хори) байшан угаа хуушарһан, гурба дахин задалуулһан, шэнэшье бэлэй. Хорхой, мөнгэ дээрээ халдашаһан ханань хүйтэшье барихаяа болиһон, бүүдшье даарража байгша һэн. Тиимэшье һаа, гал аюулда оронь айхабтар харамтай юм. Мүнөө манай ухибүүд бүридөө үдэрүү байдалда оронхой: үйхүйтэн, харанхы тэрхэнүүд соо хэшээлээ үнгэргэдэг. Иимэ эрбайдалда орошоһоной шалтагааһа ухибүүдэй олоороо убшэлхэ, муугаар һураха, хэшээлээ хэ баримтанууд үзэгдэнэ. Эдэнэйнгээ тала харалсан, тосхоной бүхы хүн зон үүсхэл гаргаһан, зай хүйтэн соогуур оло мянган ямаршье гүлөөһэгүйгөөр отолхюрөөдэжэ бэлдэһэн. Пенсионер үбгэд эндэ бүришье эдэбхитэйгээр оролсоо. Юрэнхы дээрээ нилээд ехэ хүдэлмэри хэгдээшье.

Хэды иимээр оролдоошье һаамнай, дээдэ эмхи зургаануудай зүгһөө саг үргэлжын дэмжэлгэ хэрэгтэй хаям даа. Теэд Гэгээрэлэй министерство, аймгүйсэдкомой гэгээрэлэй таһаг мүртэй туһаламжа үзүүлнэгүй. Үнгэрхэдөө, манай һургуулиин барилгада һомологдоһон 12 мянган түхэригые аймгүйсэдком болон аймОНО бусад һургуулинуудта үгэжэ бутаргажархёо. Ушар тиимэһээ һургуули зөөригүй, алга үлөө. Мэргэжэлтэ барилгашаднай ондоо тээгүүр ошонхой. Барилгын мастер баһал нютагаа бусанхай.

Саг ошожол байна. Могсохондо мүнөө 250 ухибүүд һурадаг һаа, һуралсалай ерэхэ жэлдэ 300 хүн абтаха юм.

Баһа 16—18 багшанараймнай олонхидынь бүридхэлһөө гарашаһан, үмхирһэн хүйтэн байрануудта байжа ядахадаа, айлай гэрнүүдтэ түлөөһэтэйгөөр байха баатай болонод.

Һургуулидамнай гэр байранууд иимэ абаха танаггүй тулюур түйган мүртөө, тэдэниие бариха, һэльбэхэ «амин» шухала хэрэг элдэб олон шалтагаанууд дээрэһээ һаатажал байһаар. Намар болотор барилгаяа хэжэ үрдихэмнай гээшэ гү, али үгы гү? Ехэл һанаа зоборитой болоод байна.

Республикымнай хүтэлбэрилхы эмхи зургаанууд, тэрэ тоодо илангаяа Гэгээрэлэй министерство, һургуулимнай барилгада дары туһалаг лэ гэжэ гуйха, найдахашье байнабди.

Ш. ЦЫВАНОВ,
1925 онһоо КПСС-эй гэшүүн.

18 ГҮРЭНЭЙ КОМИТЕДТЭ

ЖЕНЕВЭ, февралиин 17. (ТАСС). Ядерна бомбонуудые тээһэн американска бомбардировщигой Испаниин газар дээрэ усалда ороһонтойнь дашарамдуулан эльгээгдэһэн һануулгын бэшэгые СССР-эй түлөөлэгшэ С. К. Царапкин 18 гүрэнэй комитедэй мүнөөдэрэй заседани дээрэ тунхаглаа.

Ядерна зэбсэг тээһэн самолёдуудай гүрэнүүдэйнгээ хилэһээ саагуур ниидэхэ ябадал дары зогсоохые 18 гүрэнэй комитет уряалха ёһотой гэжэ С. К. Царапкин дурадхаба.

Царапкинай һүүлээр үгэ хэлэһэн Канадын түлөөлэгшэ Бэрнс иигэжэ мэдүүлээ: Канадын делегаци «Советскэ правительствын һануулгын бэшэгые анхаралда абаха, советскэ делегациин дурадхалые шэнжэлхэ байха».

Советскэ правительствын һануулгын бэшэг дотор табигдаһан асуудал тушаа ехэ анхарал хандуулха шухала байна. 18 гүрэнэй комитет ядерна бомбонуудые тээһэн самолёдуудай ниидэлгые болюулха хэрэгтэ туһа хүргэхэ ёһотой гэжэ Польшын түлөөлэгшэ Блюштайн мэдүүлээ.

США-гай түлөөлэгшэ Фостер «В-52» гэжэ атомна бомбардировщигой усалда ороһые «техническэ авари» гэжэ тайлбарилха һэдэлгэ гаргаа. Ядерна бомбонуудые тээһэн самолёдой унаһан ябадал «тушаан болоһон ушар» болоно, иимэ аюул хаа-яа тохёолдодог гэжэ этигүүлхэ һанаатай байба.

Сукарно үгэ хэлэбэ

ДЖАКАРТА, февралиин 17. (ТАСС). Индонезиин президент Сукарно түрүү үзэл бодолтой студентнэрэй эмхинүүдэй түлөөлэгшэдэй урда Мердек ордон соо үгэ хэлэхэ зуураа, Индонезиин революциие баруун тээшэнь хадууруулха һэдэлгэнүүд мүнөө гаргагдажа байна гэжэ мэдүүлбэ. Революциие мүнөөнэй хараа шугамһаа хадууруулха һэдэлгэнүүдтэ һаад хэхын тула «Сукарнын фронт» эмхидхэхыень тэндэ байгшадые уряалаа.

Удаа тээнь үгэ хэлэһэн премьер-министрэй гурбадахи юрлогшо Хайрул Салех мүн лэ революциие баруун тээшэнь хадууруулха гэдэг зарим бүлэглэлнүүдэй забдалга тухай тэмдэглээ. Иимэ ябуулгануудтай тэмсэхэ, барижа тушаагдахаһаа, түрмэдэ хаагдахаһаа айнгүй, «Сукарнын фронт» гэжэ эмхи байгуулхыень уряалан, студентнэртэ хандаба.

Өөрынгөө институдта «Сукарнын фронт» гэжэ эмхи байгуулхыень һэдэлгэ гаргаһанай түлөө Бандунгын технологическа институдай арбан студент баригдажа хаагдаһан байгаа гэжэ энээнтэй дашарамдуулан тэмдэглэхэ хэрагтэй байна.

Франциин хэмэл одон табигдаа

ПАРИЖ. (ТАСС). Франциин Дтюуюа «Д-1-А» гэжэ гурбадахи хэмэл одон Хаммагирадахи (Сахара) туршалтын центрһээ дэгдээгдээ. Энэнь 19 килограмм шэгнүүртэй.

Франциин түрүүшынь хэмэл одон үнгэрэгшэ жэлэй ноябрьда табигдаһан юм.

«Д-1-А» гэжэ хэмэл одон научна шэнжэлгэ хэхэ зорилготой. «Диаман» ракетээр замбуулинай замда гаргагдаа.

Дайсадай гээлтэ хоролто улам нэмэнэ

ХАНОЙ, февралиин 17. (ТАСС). 1965 оной майн 27-һоо 1966 оной февралиин 4 хүрэтэрхи үе соо Урда Вьетнамые сүлөөлхэ армиин зэбсэгтэ хүсэнүүд американска 15 мянган шахуу солдадуудые хүлһөөнь буулгаа, тиихэдээ дайсанай 10 батальон ба 15 ротые бута сохёо гэжэ ВИА агентство дамжуулба. Энэл үе соо 160 самолёт ба вертолёт унагаагдаһан, 140 гаран хуягта-амфиба машинанууд болон танкнууд, сэрэгэй 50 машинанууд үгы хэгдэһэн байна.

1965 оной августын 18, 19-нэй үдэрнүүдтэ Вантуонгдо (Куангнгай провинци) болоһон байлдаанай үеэр американска 900 гаран солдат хүлһөө буулгагдаһан, «М-113» түхэлэй 22 автомашина-амфиби үгы хэгдэһэн, 13 самолёт ба вертолет унагаагдаһан байгаа.

АМЕРИКАНСКА СЕНАТОРАЙ МЭДЭРЭЛГЭ

ВАШИНГТОН, февралиин 16. (ТАСС). Эблэрхые хүсэдэг тухай США-гай президентын мэдүүлээшье һаань, Вьетнамдахи дайн үргэлжэлһөөр, Хойто Вьетнамые бомбодолго дахинаа һэргээгдэнхэй гэжэ сенатор-демократ Роберт Кеннеди США-гай тусхай элидхэл дотороо бэшэнэ.

«Болгоомжотой ядерна политика баримталһанай, эб найрамдалай шэглэлээр эдэбхитэй үүсхэл гаргаһанай» үндэһөөр лэ, ядерна зэбсэг тараахагүй тухай хэлсээ хэжэ болохо байна гэжэ Кеннеди дахинаа һанамжалан мэдүүлбэ.

Латиин Америкээр ябаһан тухайдаа хөөрэхэ зуураа, Латиин Америкын зоной айхабтар хүшэр хүндэ байдалтай байһан тушаа тэмдэглэбэ. «Чилиин консепсьон городтохи шахтёрнуудтай уулзааб, тэдэнэр үдэртөө миил нэгэ доллар 50 цент түлөөһэ абадаг байна. Бразилиин зүүн-хойто хубидахи Ресифи хотодо саахарай хулһа суглуулдаг хүнүүдые харааб, тэдэнэр бүхы недели соо үүр хяраанһаа харанхы болотор хүдэлөөд, неделидээ нэгэ доллар 50 цент абана» гэжэ элидхэл доторнь хэлэгдэнэ.

США-гай ба Латиин Америкын оронуудай хоорондын харилсаандахи бэрхэшээлые тэмдэглэхэ зуураа, Кеннеди иигэжэ мэдүүлбэ: Латиин-америкынхидэй һанамжын ёһоор, «бидэ тэдэнэй нарые халхалнабди».

Джонсон үгэ хэлэбэ

ВАШИНГТОН, февралиин 17. (ТАСС). Урда Вьетнамые сүлөөлхэ национальна фронтые мэдэрхэ, гэрээнтэй хэлсээ хэхээр зүбшөөрхыень правительстваяа уряалһан үгэнүүд США-гай конгрессотэ, американска газетэнүүдэй хуудаһанууд дээрэ, университедүүдэй аудиторинууд соо ходо ходо дуулдадаг болоожо байнхай. Энэ ушарта Вашингтоной хүтэлбэрилэгшэд дурагүй. Үсэгэлдэр президент Джонсон Атлантик-Ситидэ (Нью-Джерси штат) американска һургуулиин администраторнуудай нэгэдэлэй съезд дээрэ үгэ хэлэхэ зуураа, сүлөөрэлгын национальна фронтые элдэб эсээр муушалха гэжэ оролдоо.

«Урда Вьетнамые коммунистнуудай хүсөөр эзэлжэ шадахагүй байһыень үнэншүүлхэ сэрэгэй хүсэн» США-да бии гэжэ Джонсон мэдүүлээ.

Патриодууд добтолно

НЬЮ-ЙОРК, февралиин 17. (ТАСС). Сайгондохи Тансоннхат гэжэ аэропортдо дүтэхэн мүнөөдэр хоёр бомбо тэһэрээ гэжэ АП агентствын корреспондент Сайгонһоо дамжуулба. Урда Вьетнамай патриодуудай зооһон бомбонуудай нэгэнэй тэһэрхэдэ, хархис армиин солдадуудые тээжэ ябаһан ашаанай машина һамна сохюулаа.

Урда Вьетнамай тосхонууд дээрэ напалм бомбонууд хаягдажа, хорото газ сасагдана.

Вьетнам тушаа США-гай баримталан бэелүүлдэг дайнай уршагта муухай политиканъ бодото дээрээ иимэл байна. Газай багуудые үмдэһэн американска солдадууд буугаа зэһэн баряад, таряашадай балгааһанууд худар ороно. США-гай армиин вертолёдууд һаяхан энэ тосхон дээрэ газтай бомбонуудые хаяжа, ехэ аюул ушаруулаа. Энэ зураг Сайгонһоо зүүн-хойгуур 300 милиин газарта Ассошиэйтед Пресс агентствын корреспондентээр буулгагдаа.

АП—ТАСС-ай телефото.

ХИЛЫН ЦААНАҺАА
ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО

Һаналаа нэгэдэлгэ, эб найрамдал, хани барисаан

СОФИ, февралиин 17. (ТАСС). Энэ оной июнь соо Софида Демократическа залуушуулай бүхэдэлхэйн федерациин ойн баярай VII ассамблей болоожо, табан түбиин залуушуулай эмхинүүдэй 200 түлөөлэгшэд хабаадаха байна. ВФДМ-эй президент Р. Мекини Болгари ерээд байха зуураа, тус ассамблей тушаа «Народна младеж» газетын түлөөлэгшэдэ иигэжэ мэдүүлбэ:

Американска империализмда эсэргүүсэн тэмсэхэ, сүлөөтэ, национальна тусгаар тогтонги байдалай түлөө тэмсэгшэ арадуудые дэмжэхэ манай зорилгонуудые ассамблей түрүүшын ээлжэдэ зүбшэн хэлсэхэ юм. Бүхы оронуудай түлөөлэгшэд дэлхэйн ядерна дайе зайсуулха, арадуудай хоорондын бата бэхи эб найрамдалые хангаха, социальна ба политическэ ондо ондоо байгууламжатай оронуудай амгалан ёһоор зэргэ оршохын гол гүрим батадхаха ВФДМ-эй саашанхи зорилгонуудые тодорхойлхо байха.

Нью-Йоркдо гэмтэ ябадал улам олошорно

НЬЮ-ЙОРК, февралиин 17. (ТАСС). Нью-Йоркын полициин зүгһөө тунхаглаһан мэдээнэй ёһоор, үнгэрэгшэ жэл Нью-Йоркдо гэмтэ ябадал гаргагшадай тоо 9,1 процентээр нэмэһэн байгаа. Буу зэбсэг хэрэглэһэн гэмтэ ябадалай тоо (алалга, зэбсэгтэ дээрмэдэлгэ, бандитизм) бүришье олошороо—10,1 процентээр нэмээ. Наркотигуудые (хара тамхин болон бусадые) хэрэглэхэ, нюусаар худалдаха ябадалтай холбоотой гэмтэ хэрэгэй тоо улам олошорно.

Дайшалхы ба ажалай алдар солын клуб Улаан-Үдэдэ һаяхан эмхидхэгдэбэ. Совет засагай түлөө тэмсэгшэдэй нэгэн Николай Иванович Мункоев энэ клубые хүтэлбэрилнэ. Клубай эмхидхэгдэнэһээ хойшо тэдэнэй гэшүүд Улаан-Үдын ажалшадай урда хэдэн дахин элидхэл, хөөрэлдөө хэһэн байна. Байгал шадар болон революционно, партизанска хүдэлөөн тухай ехэхэн материал тэдэнэр суглуулаа. Зураг дээрэ: клубай правлениин гэшүүд ээлжээтэ заседани дээрэ.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

БУРЯАД СЭРЭГШЭДЭЙ АЛДАР

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда фашис булимтарагшадтай эрэлхэг зоригтойгоор байлдаһан республикынгаа сэрэгшэд тухай Совет Армиин офицер Ефим Миронович Криченивкер һүүлэй хэдэн жэлэй туршада нютагайнгаа газетэ, журнал дээгүүр бэшэдэг болоо. Тэрэ СССР-эй журналистнуудай холбооной гэшүүн юм.

Эдэбхитэй энэ журналистмнай 1963 ондо «Баатар габьяата хүнүүд» («Люди подвига») гэһэн түрүүшынгээ ном Буряадай номой хэблэлээр барлуулһан байна.

Мүнөө нүхэр Е. М. Криченивкерэй «Солдадай алдар соло» («Солдатская слава») гэһэн Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадалсаһан Буряад сэрэгшэдэй шэн габьяа тухай очеркнуудай суглуулбари ород хэлэн дээрэ бэшээд, Улан-Үдэдэ номой хэблэлээр хэблүүлэн гаргуулба. Тус ном дотор оруулагдаһан очеркнууд бодото материал дээрэһээ абтажа бэшэгдэһэн байха юм.

«Солдат ба генерал» гэһэн очеркнь мэргэн буудагша Цырендаши Доржиевай дайшалхы габьяа тухай хэлэнэ. Генерал Штыковэй командалдаг дивизи Баруун-Хойто фронт дээрэ дайшалхы алдартайгаар фашистнартай тулалдаһан байна. Тэрэ тоодо Буряадаймнай мэргэн буудагша Доржиев ябалсажа, 262 фашистнарые үгы хэһэн намтартай. Генерал Штыков мэргэн буудагша Цырендаши Доржиевые ехэл маттадаг байһан. 1943 оной январьда Доржиев дайсанай хорото һомондо дайрагдажа, наһа бараһан байгаа. Тэрэ үдэр мүн генерал Штыковшье баатарай үхэлөөр унаһан байха юм.

Алдар солын орденой дүүрэн кавалернууд Н. Ф. Суворов, Б. М. Дамчеев, П. К. Радикальцев гэгшэдэй дайшалхы замые автор тодорхойгоор харуулан зурагша. Советскэ Союзай Герой Иван Чертенков, мэргэн буудагша Арсентий Етобаев, партизанай радистка байһан Зина Кузнецова болон бусад тухай очеркнууд энэ ном соо фото-зурагуудтайгаа оруулагдаһан байна.

«Солдадай алдар соло» гэһэн энэ ном хадаа совет хүнэй харуулһан шэн габьяае залуу үетэндэ мэдүүлхэ, ойлгуулхада туһа нэмэри болоожо үгэхэ байна.

Д. БАТОЦЫРЕНОВА.

ЗУРАГЛАЛ

ЭХЭ МЭТЭ ЭНХЭРГЭН

1.

Зунай аяма халуун. hоно, батаганаанда хазуулhан үхэрнүүд hүүлнүүдээ өөдэнь ёдойлгоод, hүүдэр газар гү, али дүтын уhалуури бэдэрэн, хүл мэдэг оодоролдохоо hанана. Феня абгай тирэ хирэ болоод лэ: «хайшаа хазагайрнаб, яндуулнууд!» гээд хашхараадхина. Тиихэтэйнь хамта гүүртын хоёр тээгүүр ябаhан хазаар моритойшуул бушуухан харайлгаад, тэрьелхээ hанаhан үхэрнүүдые hөөргэнь тууна...

Улаан-Үдэ үшөө холо. Эдэ залхуу үхэрнүүдые яаралгүйхэнөөр туугаад ерэтэрнь түрүүшын хюруу унажа эхилдэг. Яахаб? Шахамал үхэрнүүдые тэсэмгэйхэнээр туудаг хүнүүдэй ажал иимэ ха юм. Мэдэнэгүйб, хэдыдэхи жэлээ Феня абгай үхэрнүүдэй хойноhоо hалирна гээшэб? Тоолоодшье яахамнайб даа. Харин зунhаа эхилээд, намар болотор үхэр малнуудые туулсадаг юм. «Таби наhанайнгаа жаргалые эдэ үхэрнүүдэй хойноhоо ябаhаар эдлээлби даа» гэжэ тэрэ энеэдэг зантай. Үнэхөөрөөшье үдэр бүри хэжэ ябаhан ажалынь гээшэ. Ямаршье ажал хүндэ жаргал асардаг hэмнай. Теэд тэрээнтэй үнэн зүрхэнhөө нүхэсэжэ шадаха, онол дүрыень зүбөөр лэ таниха хэрэгтэй бшуу.

Уданшьегүй аяма халуун бууража, үлөөр төөриhэн үхэрнүүд амтан ногоондо хомхойрон шуурэлдэбэ. Харьялан урдаа голой эрье шадар ногооhон бэлшээридэ хүрэмсөөрөө, мал туугшад эндэ 2—3 үдэр үнжэхэ гэжэ шиидэбэд. Яаралгүйхэнөөр тууха хэрэгтэй. Тиигээлгүй hаа үхэрнүүд таргалхагүй. энээниие хүн бүхэниинь яhала мэдэдэг.

Заха хизааргүй талын дунда түлеэншье байхагүй. Ажалайнгаа hүүлээр хатаhан аргал суглуулха, үдэшынгөө эдеэ хоол шанаха хэрэг гарадаг. Сугтаа ажалладаг нүхэдтэйгөө ажал тухай хөөрэлдөөд, унтаридаа орохо гэжэ байтарнь, хоёрдохи гүүртэдэ ажалладаг танилород басаганиинь уйлан hагад ерээд:

— Феня абгай, яаха болоо гээшэбиб? Үнөөхи тэрьелхээ hанадаг малаагша үнеэмни арилшоол. Үгайдхадаа туралажа магад hэн. Хоёр хүлэйнгөө шархиртар ябааб. Хаанашье харагданагүй,—гэжэ мэдүүлбэ.

— Гүүртынгээ ноёндо хэлээ юм гүш аа?

— Хэлээл hэм. Ай даа. Амандаа орохысо хараагаа. «Ажаллахаа ерээгүй, олзын хойноhоо маанадые дахажа ерэhэн байнаш. Тэрэнээ түлэхэеэл түлэхэш»—гэжэ ноёмнай шангараа.

— hанаагаа бү зобо. Олдохол байха. Туралаха болоhон хадаа холо ошоогүй ёhотой. Үүр хираанаар бэдэрхэеэ ошуужабди, зай гү?—гэжэ Феня абгай айжа мэгдэhэн ханияа аргадаа hэн.

Феня абгай тэрэ hүни амарханаар унтабагүй. Хани нүхэрэйнь хохидол. Үнөөхи малаагша үнеэн. «Олзын хойноhоо маанадые даханаш» гэжэ галзуурhан ноён толгойhоонь гаранагүй. Тиигэhээр байтарнь үүр сайба. Хохидолдо орохон залуухан нүхэрөө дахуулhаар Феня абгай голой ганга эрьеэр зубшан ошоо hэн ха. Үхэр малтай носолдоогүй ябаhан городой басаган туралдахаа түхеэрhэн үнеэнэй мэхэ гохые мэдээлгүй ааб даа. Наранай гарахын урдаханууp нэгэ юумэн урдэнь тобойн харагдаба. Хараашалхадань, үнөөхи малаагшаниинь байба. Хоёр хүниие хараhаар hэмээхэнээр бодоод, тугалаа нюуhаар эрье уруу оробо. Ойро ошоходонь, дэлэнгээ дэхүүлжэ байhан тугалаа хоншоороороо үнэрдэн нюхаад, үнөөхил байрадань хэбтүүлбэ. Улад зонhоо тэрьелжэ туралаhан малаагшанай мэхэ одоол тэндэ таагдаа бэлэй.

2.

Янгинама хүйтэн. Шэхэ хасар кулдөөмэ сэбдэг жабар унаган жороо табилуулан уруудана. Хүйтэнhөө айжа, ажалгүй hуухын аргагүй. Үглөөнэй үүр хираанаар Феня абгай гэртэhээ гараад, ажалдаа яарадаг. Иимэ эртээр ябуултаашадшье үсөөн. Саhа хамаашадhаа ондоо хүнүүд дайралдадаггүй.

Улаан-Үдэ хотын Октябрьска районой арадай сүүдэй гэр. Сэб сэбэрхэн, сэлмэг hаруул дулаан кабинедүүд. Галыень түлижэ, шоройень хамажа, аршажа байдаг хүмнай мүн лэ Феня абгай гээшэ.

Амаралтын үдэр. Хүн зон амаржа, кино, театр, катогто ошодог. Эгээл энэ үедэ Феня абгай туха сүлөөгүй байдаг. Бархайтараа мулыhэтэшэhэн водоколонкоhоо уhа зөөхэ, тэрэнээ халааха. Тиигээд?.. Хара үглөөнhөө харанхы үдэшэ болотор угааха, аршаха. Елытэрнь арилгаа аршаагүй, шууд халта ехээр түлеэ hаань, зарим нэгэн гэмэрдэг зантай. «Фу-фаа, халуун! Ямар ойлгохогүй эхэнэр агшаб. Хэлэ хэлэтэр түлеэд лэ орхихо. Өөрөө эндэ hуужа ажаллаа hаа мэдэхэл hэн»—гэжэ үгэ хүүрээ бараха юм.

Яахаб. Феня абгай абяагүйхэн ажаллажал ябадаг.

3.

Улаан-Үдын № 1 ясли.

hаяхан hэреэд, бархиржа хэбтэhэн үхибүүнэй нойтые хуурайлжа байтарнь, Феня абгайн хажууда нэгэ басагахан мулхин hагад ерээд, хормойhоонь татан байжа бархирба. Юу эринэб, юундэ бархирнаб? Оройдоо мэдэхын аргагүй. Эхэдэл адляар нойтыень хуурайлаад, бушуухан хооллуулhанай hүүлээр тэрэ басагые абаад, иишэ тиишээ ябасагаан байжа hамааргаба. hаядаа тэрэнь замхахаар бэшэ.

Иигээд лэ үдэр бүхэндэ энэ нарай үхибүүдтэй носолдохо, хаhа сагтань унтуулха, хооллуулха, нойтыень хуурайлха, хубсалуулха гээшэмнай тэнсэлгүй ехэ ажал ха юм.

Үшөө тиихэдэ үхибүүдэй гэртэхиниинь ерээд: «hайса харажал байгыт даа. Үхибүүдэйтнай дунда тоомгүй багашуул байжа магад» гэжэ дурадхадаг. Энээниинь ойлгожошье байгаа hаа, «шадал соогоо оролдонобди» гэжэ Феня абгай аалин даруухнаар хөөрэдэг.

Юуншье гэжэ хэлэхэдэнь даамгайханаар тэсээд, үнэн зүрхэнhөө ажаллахые оролдогшо юрын буряад эхэнэр Феодосия Яковлевна Морходоева тухай домоглохо хөөрөөмнай иигээд лэ дүүрэбэ. Хаанашье hаа хамаагүй, ажалша хүнэй «юрын мэргэжэл» бүгэдэндэ ниигэжэ баяр асардаг юм.

М. ОСОДОЕВ.

Энэ хуудаhандамнай уншагты:

- Бэлиг ехэтэ артистын дурасхаалда.
- **Олоной хэрэгтэ оролдоhон эхэнэр.**
- Хадхуу мүрнүүд.
- Энээниие мэдэхэдэ hонин.

ШЭХЭНЭЙ ШЭМЭГ НЮДЭНЭЙ ХУЖАР

БУРЯАД ҮНЭН

Б. НАМСАРАЙН

БУДАМШУУ

ОНТОХОН

I.

Нэгэтэ сагаалганай үеэр хамбын дасангай газаагуур Будамшуугай үнгэржэ ябахада, баяд ноёд гулидажа, хүхюунээр ингэжэ хөөрэлдэнэд:

— Ай даа, богдын шаби хамбые бодхоожо золгуулаа hаа, яагаашье зохид hэн хаб!

Энэ хөөрэлдөөень Будамшуу гэнтэ дуулаад:

— Богдын шаби хамбые би бодхоожо, өөрыгөө золгуулжа шадахаб,—гэбэ.

— hэ-hээ! Үгытэй үншэн Будамшуугай гэдэhэниинь үлдөөд, дэмыржэ ябана бэшэ гү! Хамба лама гээшэ шамhаа болохо ехэ амбан ноёдоор бодожо золголдоогүй юм лэ!

Хара нюдөөрөө харахаар байтартнай хоёр хүл дээрэнь бодхоохоб!

— Бодхоохогүйш!

— Бодхоохоёо бодхоохоб. Боосолдохомнай гү?

— Боосолдоё! Юугээр?!

— Боосоогоо алдаа hаа, тэндэ арбан hара миин хүдэлхэб, хэрбээ боосоогоо эдеэ hаамни, арбан hара намайе миин тэжээхэт,—гэбэ.

Бэлэндэ бэгсылдэhэн баяд ноёд хүнгэн юумэндэ хүхижэ, олон зоной хараhаар байтар боосолдобод.

Будамшуу тохомоо баряад, баяд ноёдые дахуулан, хамбын дасан соо оробо. Богдын шаби хамба лама олон дабхар олбог дээрэ шалхайжа hууна. Арбан зургаан наhатай Будамшуу хамба ламын хажууда ошожо хэлэбэ:

— Богдын шаби хамба ламхай, та, шэрдэг дээрээ үни удаан hуужа шалаба хат. Шэрдэгтнай шииггэжэ, хүйтэ абхуулжа, хамараартнай ханяалгажа, уншалгадатнай hаад ушаруулхань ха. Тиимэhээ өөдөө нэгэ заа үндыжэ хайрлагты! Олбогыетнай hэлгэжэ үгэхэмни,—гэбэ. Хамба ламын үндэгэд тээд өөдөө бодомсоор,— Амар сайн!—гэжэ золголдожорхибо.

Тиигэжэ золголдохогүй хамба ламын ёhо гуримые Будашуу эбдэжэ, боосоогоо эдибэ. Баяд ноёд боосоогоо алдаhандаа хүн зоной дунда элэг наадан боложо, улайжа сайжа байбад.

Арба hарын хугасаа соо амба ноёдой амтата хоолынь табюулжа байха хирэндээ:

II.

— Хамба ламын баншан шасар малгайе эндэ залажа асарха шадалтайб,—гэбэ Будамшуу.

Тиигэжэ хэлэхэдэнь, үеын үеhөө хамба лама өөрынгөө баншан шасар малгайе хэндэшье үгөөгүй юм, одоол бидэнэр боосоогоо лаб эдихэбди гэлсэжэ, баяд ноёд боосолдоё гэбэд:

— Яаха hэм, болохо. Хэрбээ боосоогоо алдаа hаамни, хорин hара түлбэригүйгөөр зарахат. Эдеэ hаамни, хорин hара соо хоол үгэжэ байхат,—гэбэ Будамшуу.

— Зай, зай!—гэжэ баяд ноёд баярлабад.

Будамшуу хүбүүн үни удаан болонгүй, тайгада агнахаяа гараба. Тайга соогуур номо годлёо бэлэдхэн зэhэн ябахадань, зээгэн зэртэлзэжэ ябана. Харбан унагааба. Тэрээнэй арhые зурагар зурагараар зүйжэ. зээгэн малгай оюулаад, дасан дуганда орожо, хамба ламын урда малгайгаа абангүй зогсобо. Хамба лама уншалгаяа зогсоогоод, үни удаан малгайень шэртэн харана. Булганай бороор, халюунай хараар малгай оюулжа, оло дахин үмдэбэшье hаа, иимэ гоё малгай үзөө харaагүйлөө гайхана. Тэрэ малгайдань горидон hууhаар:

— Хүбүүн, яагаашье гоё hайхан малгайтайбши даа. Юунэй арhаар оёдоhон малгайб?—гэбэ.

— Олдохонь шухаг, зэрлиг тэйгын үнэ ехэтэ зээгэн малгай.

— Хүбүүн, малгайгаа агсахамнай гү?—гэжэ хамба лама асууба.

— Танай малгай алин бэ?—гэхэдэнь, хамба лама хажуудаа хэбтэhэн хуушан баншан шасар малгайгаа зааба.

— Болохол даа. Танай малгай муушье hаа, оройдоо ошортой, hарабшадаа hанжуургатай юм байна. Минии малгай гоё зээгэншье hаа, ондоо юушьегүй,—гэжэ хэлээд. Будамшуу зээгэн малгайгаа хамба ламын толгойдо углажархёод, баншан шасар малгайень үмдөөд гараба.

Будамшуу баhа боосоогоо эдеэ.

— Будамшуу шадаа! — гэжэ хүн зон хүхюунээр угтаба. Будамшууhаа боосоогоо эдихэбди гэлдэжэ, ноёд баядай дайдаар дүүрэн үгэ тараажа, хорин hара хооhоор зарахамнай гэжэ баярлан байха хирэндэнь Будамшуу хүбүүн ламын баншан шасар малгайе үмдэнхэй орожо ерэбэ.

— Богдын шаби хамба ламашье намда мэхэлэгдэбэ. Таанар hайд ноёдшье hаа, шасар малгай энэ байнал даа,—гэжэ тэдээнhээ боосоогоо баhа дахин эдибэ.

III.

Хорин hарынгаа hүүлшын үдэрэй ерэхэдэ, Будамшуу хүбүүн ноёдhоо иигэжэ асууба:

— Хамба лама минии урда хоёр хүл дээрээ бодоо hэн гү?

— Бодоо,—гэбэ ноёд.

— Хамба лама баншан шасар малгайгаа намда үгөө hэн гү?

— Үгөө!

— hэ, энэтнай юуншье бэшэ, би хамба ламые нохой шэнгеэр хусуулхаб,—гэбэ ха.

— Будамшуу, ши дан ехээр бү дэмырэ! Хамба лама шинии үгэдэ орожо, нохой шэнгеэр хусахагүй байха,—гэжэ тэндэ байhан баяд ноёд шууялдашабад ха.

— Юундэ шууялдашабат?—гэжэ Будамшуу аали намдууханаар асууhанайнгаа hүүлээр:—боосоо хэхэмнай гү? Хэрбээ боосоогоо алдаа hаамни, гушан hарын хугасаа соо намаар барлагые хэхэт. Хэрбээ минии эдеэ хада, гушан hара соо намайе түлбэригүйгөөр тэжээхэт,—гэбэ.

— Зай, таанар хамба ламын үүдэндэ шагнажа байгты! Би ороод, хамбые нохой шэнгеэр хусуулхаб,—гээд дасан соо оробо ха.

— Гэгээн лама, намда хэлэжэ үгыт! Гол голой нохойн дуун ондо ондоо гэжэ хэлсэдэг. Минии ябаhан газарнуудта булта hаб-hуб гэжэ хусадаг. Ондоогоор хайшан гэжэ хусадаг юм хаб?—гэбэ.

— Мэдэнгүй яахабиб. Шинии ябаhан газарта нэгэ янзаар хусадаг байгаа ха. Зарим голой нохойнууд—«hаб-hуб!» гэжэ хусалдадаг юм. Зэдын голой нохойнууд «hам-hам!» гэжэ хусагша. Тиихэдэ манай хүреэндэ нэгэ томо, hөөл сухалтай нохой бии байhан юм. Тэрэ нохойн хажууда ошоходо, хужыжэ байгаад, хүнэй толгойн үhэнэй зариимаар «р-р-р, hаб hаб-hаб!» гэжэ хусадаг юм hэн,—гээд, хамба лама үгэдөө халахадаа, дүрбэ хүллэжэ байгаад, «дүлиитэр», Будамшуу тээшэ нюдөө айхабтар муухайгаар хараад, «р-р-р, hаб-hаб-hаб!» гэжэ байжа айхабтар ехээр хүрхирэн хусаба.

— Богдын шаби хамба ламын нохойшолжо хусахые дуулаба гүт?—гээд, Будамшуу хэлсэhэн ёhоороо баяд ноёдhоо гурбадахяа боосоогоо эдиhэн гэхэ.

А. ШАДАЕВ
бэшэжэ абаба.

АЛБАНhАА ХОРООЛГО

(Басни)

Ой соохи олон тушаалтанhаа
Хороолго болобо албанhаа:
Болоо hэн ха арсалдаан,
Шанга ехэ тоосолдоон.
— Нюур сахиха хэрэггүй
гээшэ,—гээд лэ
Баабгай ноён бардамаар
мэдүүлбэ.
— Манай контородо хоёр Шоно
биил,
Тэдээнhээ туhатай үрэ үгыл,
Нэгыень хороохол ёhотой,—
гээд,
Дурадхаба Хандагай бодоод.
— Ойлгод гээд дурадхаял,
Шоныя шүдэн хурсал,
Дайралдаhанаал hалгахал!
— Тиигээ hаа, Заряае,
Тэрэ бузар амитые!
— Болиш, хараhан газартаа
Хадхажа ябуулхагүйл угаа.
Могой дарга байнал,
Манда балай туhагүйл!
—Яанаш иихэдээ, байзыш,
Тэрэш хадхууртай, ойлгыш!
— Үнэгэл hалгая дундаhаа.
— Бү үбэштэйрэ, ухаатай hаа,
Гарахал баггүй ехэ шууяан!
Шандаган хүгшөөhөө бэшэ
Амитаншье олдохоо болибо.
Тиигэжэл тэрээгээрээ
шиидээ hэн,
Нэгэн дуугаар тогтоогоо hэн.

* * *

Удхань эли байгаа ёhотой,
Нюур сахилга hалаха болтогой!

hОНИН ХӨӨРЭЛДӨӨН

(Шог)

Нэгэдэхи класста hурадаг Нэля Ханда хоёр hаяхан hургуулиhаа бусажа ябаба. Эдэ хоёрые баhал hургуулиhаа ябаhан Даринма гэжэ табадахи классай басаган хүсөөд:

— Зай, таанар hайн hуража байна гүт?—гэжэ асууба.

— Гэмгүй даа,—гэжэ тэдэ хоёрынь харюусаба.

— Хэнтнай hурахадаа дээрэ байнаб?

—Би бэд дээ,—гэбэ Нэлинь,—би хоёр двойкотойб, Ханда гурбан двойкотой.

Даринма гэртээ ерээд, энэ ушар тухай эжы абадаа хөөрэжэ энеэлгэбэ.

Ц. БУДАЕВ.

БЭЛИГТЭНЭЙ НЭГЭН

Ц. ШАГЖИ...

Аяар тэрэ гушаад онуудай үедэ Хориин таряашан залуушуулай hургуулида hуража байхадаа, бидэнэр—арбаад наhатай үхибүүд, Дээдэ-Үдэ хотодо hаяхан бии болоhон национальна театр тухай hонирхолтой олон зугаа домогуудые арад зоной хэлсэхые дууладаг байгаабди. Энэ хөөрэлдөөн соо Жүгдэр Пагбаин тон ехэ hуури эзэлдэг байгаа. «Пагбын Жүгдэр хиидэ эрьелдэдэг», «Пагбын Жүгдэр жэгтэй hайханаар лимбэ дээрэ наададаг», «Пагбын Жүгдэр бүмбэгэ-футбол наадахадаа олиггүй бэрхэ», «Пагбын Жүгдэр Жэгдэнэй ролиие хүнэй hуужа болохоор бэшэ энеэдэтэйгээр наададаг» гэхэ мэтээр Жүгдэр Пагбаинай бэлиг шадабарииень магтаhан иимэ зугаа-домогууд арад зоной дунда үргэнөөр дэлгэрэнхэй байhан.

«Энэ гайхамшагтай хүнэй наадахые хараа hаа, ямар гоё гээшэ hэм»—гэhэн хүсэл бидэнэй сэдьхэл эзэлдэг hэн.

«Энэ Жүгдэр Пагбаин мэтэ үндэhэн театрайнгаа артист болодог hаа»—гэhэн бодол мүн лэ бидэнэрэй зарим нэгэнэй зүрхэ сэдьхэл буляадаг hэн. Энэ хүсэл намайе 1934 оной намар Улаан-Үдын театрально-хүгжэмэй hургуулиин студент болгон асарба.

Студент болоhон жэлдэмни буряад театр Улаан-Үдэдэ байгаагүй. Бүхы театрай артистнууд Крымэй Ялта городто кино буулгалгада хабаадалсажа байгаа.

Эхин түрүүн Жүгдэр Пагбаиниие 1935 оной намар үзэhэн байнаб. Энэ уулзалга хадаа миин лэ үсэгэлдэр болоhон мэтэ нюдэндэмни элихэн үзэгдэнэ. Училищиин коридор соо ябатарни нэгэ класс сооhоо «Хантарма»—гэжэ монгол дуунай аялгые рояль дээрэ наадаха дуулдажа, би халирхайгаар классай үүдэ нээгээд, hонирхон шагнажа байбаб. Намтай хамта hурадаг нүхэрни араhаам ерэжэ, мүн лэ шагаалдан hонирхожо хараад, шэбэнэн намда хэлэбэ; «Энэшни Пагбаин наадажа байнал». Юрэдөө сошоhондоо орой руумни хүйтэ даажа, түргэхэн үүдээ хаажархибаб.

— Үнэхөөрөө энэшни Пагбаин гээшэ гү?—гэжэ асуубаб. Нүхэрэйнгөө үнэн сэхэ хэлэhые мэдэмсээрээ, зүрхэлжэ ерээд лэ, аргааханаар үүдэ нээжэ, энэ класс соо нүхэртэеэ орожо, аниргүй углууда зогсобобди. Пагбаин манай ороhониие хэрэгсээнгүй наадажал hууна. Мүн наадахатайгаа хамта дуулана. Дуулажа дүүргээд лэ, эрьелдэн маниие хараад, баяртай хүхюунээр hууриhаа бодожо, цыгануудай хатар табжаганаса хатаран манай урдаhаа ерэбэ. «Үгы, юрэдөө, энэшни ямар хүхюун, шогтой, зугаатай хүн гээшэб?» гэжэ би дотроо өөгшөөн харабаб. hаарал боро костюмтай, хорёод hайса гара наhанай, hарнагаршаг хамартай, хюhагдаhан хазаар hахалтай, гонзогоршог хара нюуртай энэ хүнэй уйтаншаг хара нюдэдынь лэ тон ошотой хурсаар, хухюун баяртайгаар маниие хаража, ботинка үмдэhэн маяашаг хүлөөрөө тон абьяастай бэрхээр цыган хатараа хатарhаар манай урдаhаа ерэжэ: «Зай, хүбүүд, хаанахинайбта, энэ hургуулида hуража байна гүт?»—гэжэ тон баяртай хүхюунээр асуугаа hэн.

Иигэжэл эхин түрүүнээ, арад зондо суурхаhан гайхамшагта артист Жүгдэр Пагбаинтай уулзаhан байнаб.

Уданшьегүй Ялта хотоhоо бусажа ерэhэн буряад театрай артистнууд мүнөө байhан буряад театрай сценэ дээрэ «Отважный трус» гэжэ комеди харуулба. Эгээл түрүүшынхеэ театр үзэжэ hууhан намда, энэ наадан үгэ хэлээрээ хэлэшэгүй тон лэ hонин, hайхан байгаа hэн. Илангаяа Жүгдэр Пагбаинай энэ зүжэгтэ Казамир Козельский гэжэ лётчик хүнэй роль наадахые харахадаа өнеэхын ехээр энеэжэ садаа hэм. Ботинкадаа крага-түрии үмдэhэн, галифе үмдэтэй, хара-боро самсатай, ута гэгшын хамартай, хамаг бэень доошоо бүхыhэн Казамир Козельский долёобор хургандаа шэнисын хотируулга эрьюулhээр гаража ерэдэг hэн. Хэлэhэн үгэнүүдэйнь аялга нэгэл ондоохон. Үгэ бүхэнөө гарайнгаа хүдэлсэтэй тааруулан хэлэдэг hэн. Тиимэ дээрэhээ энэ роль аргагүй эли тодо. Эндэ наадагдажа байhан персонажнуудhаа яаха аргагүй ондоо, тусгаар өөрын маягтай сценическэ образ болоод, тобойн гараhан байха юм.

Саашадаа hургууляа дүүргэжэ, буряад театрта артист болоод ороод, Жүгдэр Сандакович Пагбаинтай хамта хүдэлдэг болоходоо, тэрэнэй бүтээhэн олон тоото образуудые хаража hонирхооб. Жүгдэр Пагбаин илангаяа комедидэ баян хүн болоод наадахадаа тон бэрхэ hэн. Жэшээнь, Намжил Балданогой «Олоной нэгэн» гэжэ зүжэг соо нюдарган баян Шаралдай Шадаповичай ролиие ехэ шадабаритай бэрхээр наадаа hэн. Г. Цыдынжаповай «Арадай хүбүүндэ» — Бимбаевай, Х. Намсараевай «Тайшаагай ташуурта»—ламын образуудые мартагдашагүйгөөр бүтээhэн байха.

Комедийнэ энеэдэтэй рольнуудые наадахаhаа гадна, тон драматическа рольнуудта наададаг бэлэй. Жэшээлхэдэ, В. Шекспирэй «Отелло» трагедидэ Барбанцио болоходоо мүн лэ баггүй зохидоор наададаг байгаа. А. Шадаевай «Мэргэн» гэжэ зүжэгтэ тэрэнэй гол роль болохо Мэргэниие бэрхээр харуулаа hэн.

Жүгдэр Пагбаин, минии hанахада, өөрынгөө табисуураар комеди наадаха тон ехэ бэлигтэй хүн байгаа. Ажабайдалда тохёолдодог энеэдэтэй юумые тон хёрхоор ажагладаг, энеэдэтэй байдалтай ушархадаа айхабтар ехээр баярладаг hэн.

Алтан дэлхэйн ажабайдалые баяртайгаар энеэбхилэн харадаг Жүгдэр Сандакович өөрынгөө юрэнхы байдалдашье хододоол шог наада гаргажа ябадаг бэлэй. Хүдөө аймаг нютагуудаар хамта ябахадаа, эхин түрүүн огто танигдаагүй хүнтэй уулзахадаашье, танигдаагүй айлда ороходоошье, шогтой аляагаар танилсадаг hэн. Жүгдэр Пагбаиниие таниха мэдэхэгүй хүн «Энэм ямар жэгтэй хүн гээшэб?» гэжэ гайханганаар тэрэниие харадаг байгаа. Теэд hүүлдэ танилсаад байхадаа хамагай эрхим нүхэд болоод, ханхинаса энеэлдэн тарадаг бэлэй.

Мүнөө минии hанахада, өөрынгөө ажабайдалда шог наадагүйгөөр ябажа шадахагүй хүн байгаа. Тиимэ дээрэhээ Жүгдэр Пагбаинтай хамта ябахада тон хүхюутэй зохид байдаг hэн. Нэгэ энеэдэтэй хүнүүдээр уулзашоо hаа, hүүлээрнь тэрэнээ яаха аргагүй адлиханаар hажаалдажа, энеэдэ зугаа гаргадаг байhан.

Агын үргэн талын малша хүнэй бүлэдэ түрэhэн Жүгдэр Пагбаин түрэлхи буряад арадайнгаа ажабайдалые тон hайн мэдэхэ, арадай хэлсэдэг үльгэр-түүхэ, дуу-таабари зааханhаа хойшо зүрхэндөө шэнгээн абаhан, үндэhэн буряад хэлэнэйнгээ баялигые шудалhан, республикынгаа бүхы аймагуудаар зүжэг наада харуулжа ябахадаа, Эхирэд—Алайрай, Баргажан — Яруунын, Сэлэнгэ—Түнхэнэй аялга зугаануудаар hайн танилсаhан хүн байгаа. Тэрээнhээ гадна, Горький, Островский, Шекспир, Мольер, Гольдони гэгшэдэй зохёолнуудта наадахадаа,ород арадай болон Баруун Европын уран зохёолтой дүтэхэнэ танилсажа, артистын эрдэм мэргэжэлээ баяжуулhан байха юм.

Жүгдэр Пагбаинай бүтээhэн образууд, хэhэн ажал тухай дэлгэрэнгыгээр хэлэхэ болоо hаа, бүхэли ном бэшэхэ хэрэгтэй. Саашадаа энэ хэрэгые манай искусство шэнжэлдэг эрдэмтэд дүүргэхэ бэзэ гэжэ найдагдана.

* * *

Би мүнөө энэ өөрынгөө заахан үгүүлэл—бэшэг дээрээ Жүгдэр Сандакович Пагбаинай үндэhэн буряад театрайнгаа сценэ дээрэ гаргаhан эрэлхэг баатаршалга тухай хэлэхэ хүсэлтэйб.

Энэ хадаа 1953 оной шэмэрүүн хүйтэн үбэл hэн. Манай буряад драмын театр Бэшүүр болон Мухар-Шэбэрэй аймагуудаар «Хоёр эзэдэй зараса» гэжэ Карло Гольдониин комеди наадажа ябаа. Энэ комедиин гол рольнуудай нэгэн болохо доктор Ломбардиие республикын габьяата артист Жүгдэр Сандакович Пагбаин наададаг байгаа.

Тиихэдэ театрай артистнууд Шанага нютаг хүрэжэ ерээд, тэндэхи клуб соо наада зарлахадань, хүн зон клубаар дүүрэн сугларба. Хододоол наадатай зугаатай шогтой энеэдэтэй ябадаг Жүг[дэр] Пагбаин мүнөө үдэшэлэн юу[н]... шьеб даа уйтайшаг hуужа нюур... будана, hахал hамбайгаа ня... Шог наада гаргаха гэжэ турша... шье үзэнэ. Теэд балай боло... үгэнэгүй. Яагаа, юун болоо г... шэб!

Юун бэ гэхэдэ, жэл тухай бо... бо ха. Жүгдэрэй зосоонь үбэ... болонхой.

— Докторто үзүүлхэ, аргал... ха бэшэ гүш?—гэжэ нүхэдэй... хэлэхэдэ, балай хэрэгсээд... байhан. Энеэдэ наада гаргаад, ... хөөрэлдөө ондоо тээшэнь абаа... даг болонхой.

Мэдэхэгүй хүнүүдэй хараха... артистнуудай хүдэлмэри хүнг... шэнги аад, үнэн дээрээ тон хү... юм: үдэрhөө үдэртэ байра hуу... hэлгэжэ, нэгэ нютагhаа нүгөө н... тагта зөөжэ ерэхэш, эдеэ хоол... шье саг соогоо эдихэгүйш, бух... hүниндөө ажаллахаш, клубш... заримдаа түлигдөөгүй хүйтэн б... ха. Харгы замдаа ябатаршни... шинашни эбдэржэ магадгүй, зун... сагта шабарта унаха, үбэлэй са... хүр саhанда шаардажа hууха... ушарнууд болодог. Теэд эгээн ... халань юун бэ гэхэдэ, эдэ уш... нуудай hүүлээр, сугларhан о... зондо эдэбхитэйгээр наадажа, ... дэнэй сэдьхэл хүдэлгэхэ хэрэг...

Теэд мүнөө Жүгдэр Сандако[вич] гримээ хэжэ дүүргээд, паригаа ... дөөд, сценэ дээрэ гараба. Наада[н] эхилбэ. Тон лэ абьяастай бэрхэ... наадана. Үбшэнэй зааханшье тэмд... байбагүй. Доктор Ломбардиин а... хүхюун аяг аашые тэндэ hууг... хаража дарьяса энеэлдэнэ. Хү... сэ альга ташана. Энэ роль зүжэг... эхинhээ абаад, hүүл хүрэтэр на... дагдадаг тон харюусалгатай, е... роль. Энэ үдэшэ Пагбаин тон ... эдэбхитэй, тон лэ бэлигтэйгэ... наадаба. Энэ комедиин hүүлшы... үйлэ эхилжэ байба. Доктор Ло[м]барди—Пагбаин ямаршьегүй на... дажа байтараа гэнтэ унашаба. На... ойро зуура сценэ дээрэ абяа ш... мээгүй болоод, hүүлээрнь хүш... хаагдашаба. Хүшэгын хаагда... най hүүлээр театрайхин бултаар... унашоод хэбтэhэн Жүгдэр Сан[да]ковичые тойрошобо. Жүгдэр зү... гараараа дотороо адхан ёлоб... Тиигэжэ байтараа гэнтэ хамаг х... сэеэ согсолжо, шүдэнүүдээ зу... гаад бодошобо. Ямаршье үбшэн... дайрагдаагүй хүн шэнгеэр режи[с]сёрой орлогшодо хүшэгэеэ нээ... гэжэ дурадхаба. Хүшэгэ нээгдэ... наадан дахин үргэлжэлбэ.

Наадан дүүрэхэ хэмдээ дүүр... жэ, хүшэгэ хаагдаба. Арад з[он] Жүгдэр Пагбаинай, бэшэ артис[т]нуудай hайхан наада хаража ... матай, баяртай тараба.

Гансал... Гансал хүшэгын ха... дахатай хамта хүндөөр үбшэлh... Жүгдэр Пагбаин дахин мэдэ... бин унашаба.

Энэ хадаа Буряадай гайхамша[г]та артист Жүгдэр Сандакови[ч] Пагбаинай hүүлшын спектак[ль] байгаа. Энээнэй hүүлээр хүн... үбшэндэ нэрбэгдэжэ, олон hа... хэбтээ hэн. Теэд тэрэнэй hанаа ... дол хододоол өөрынгөө түр... театрhаа холо ошодоггүй hэн.

Би тэрэ үедэ «Будамшуу» гэ... комеди бэшэжэ байгааб. Тэрэн... гол рольнуудай нэгые Жүгдэр С[ан]дакович наадаха гэжэ хараал... hэм. Энээн тухайгаа хөөрэхэдэш... тон ехээр баярлажа, энэ роль ... хайгаа, бэшэгдэжэ байhан комеди... удха-сюжет тухай тон ехээр ... нирхон, олон тоото асуудалнууд... hурадаг байгаа.

«Иигээд лэ hаяар эдэгэх... hүүлээрнь шэнэ роль дээрээ х... дэлжэ эхилхэб»,—гэжэ үбшэн... нэрбэгдэжэ hүлэмхи болоhон н... дэдынь гансата галтай хурса... носожо, энеэбхилэн хараа hэн.

Энэ хөөрэлдөөнэй hүүлээр үе... шье болонгүй, хэдэн hара соо хэ... тэжэ байhан Жүгдэр Сандакови[ч] оронhоо бодожо, модо тула... театртаа ерэжэ, тэрээн соогуур... ябажа hонирхоо hэн.

Энээнэй hүүлээр гурба-дүр... хоноод лэ, Буряадай үндэр бэл[иг]тэ артист Жүгдэр Сандакови[ч] Пагбаин алтан дэлхэйнгээ аж... байдалые орхижо, мүнхэрэн хол... доо hэн.

Буряадай АССР-эй габьяата а[р]тист-коммунист Жүгдэр Санда[ко]вич Пагбаин өөрынгөө бүхы ою[н] бэлигые арад зондоо дүүрэн үг... Энэ хадаа манай творческо хүз... мэрилэгшэдтэ hайн hайхан жэш... болоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Жүгдэр Па[г]баин В. Шекспирэй «Отелло» ...hэн трагедиин Барбанциогой ро[ль]до наадажа байна.

ҮНДЭР НАhАТА ЭХЭНЭРНҮҮД

Зарим эхэнэр гайхалтай ута наhа наhална. Тюменскэ областиин Байкалов тосхондо 14 үхибүүдэй эхэ 119 наhатай Ефросинья Федоровна Ковалева гэжэ хүгшэн ажаhууна. Москвада ажаhуудаг Любовь Валентиновна Пужак 130-тай, Дагестанай Кулинска районой Бачи тосхондо ажаhуугша Манна Алиева 132 наhа хүрөө. Тэрэнэй үбгэн 130-тай. Тэдэ хоёр хамта 106 жэл соо ажаhууна. Грузиин Челиага тосхондо 147 наhатай колхозница Госа Дзвахаевна Макиева сэгшэ hуудаг. Дагестанай Ашура Тельмекова гэжэ хүгшэн 146 наhа хүрэhэн байна. Краснодарска хизаарай Курганска станицада Басилиса Ивановна Козликина, Екатерина Георгиевна Проворина гэжэ хоёр хүгшэд 148 наhатай болотороо hуугаа. Венгр эхэнэр Сарра Ровель 164 наhа наhалаа. Тиихэдэ үбгэниинь Джон Ровель 172-тойдоо наhа баранhан байха юм. Эдэ хоёр дэлхэй дээрэ эгээн үни гэр бүлэ боложо 150 жэл шахуу хамта hууhан хүнүүд, СССР-тэ эгээн ута наhа наhалhан эхэнэр гэхэдэ, осетинка Тебзе Абзиева гэгшэ болоно. Тэрэ 180 хүрэhэн байна. Урда Америкэдэ Боливи гэжэ багахан гүрэндэ Квунто гэжэ газарта дэлхэй дээрэхи эгээн үндэр—208 наhатай Макаранджо гэжэ фамилитай хүгшэн ажаhууhаар.

(Календарьhаа абтаба).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаhанда: «Ехэ харюусалга» гэhэн түрүү бэшэг. «Таряан ажалай үндэр культурын түлөө» гэhэн рубрика доро Бэшүүрэй аймагай XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой свёклошон Е. Павловай корреспонденци. ТАСС-ай материалнууд.

Хоёрдохи хуудаhанда: «Политическэ hуралсал» гэhэн рубрика доро П. Натаевай корреспонденци. «Экономическа темэдэ» гэhэн рубрика доро Т. Скляренкын статья. И. Елшин, И. Тыжебров гэгшэдэй материалнууд.

Гурбадахи хуудаhанда: хилын саанаhаа мэдээсэл.

Дүрбэдэхи хуудаhанда: нютаг нютагай hонин.

Редакторай орлогшо
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Н03159. Зак. № 152.